

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA**

Warszawa, dnia 2 listopada 2011 r.

Druk nr 1370

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Marek Michalak

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

Zgodnie z treścią art. 12 Ustawy z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dn. 13 lipca 2010 r. Nr 125, poz. 842), przedkładam Informację Rzecznika Praw Dziecka o skutkach obowiązywania Ustawy z dnia 10 czerwca 2010 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw.

Z wyrazami szacunku

(-) Marek Michalak

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Marek Michalak

**Informacja Rzecznika Praw Dziecka
o skutkach obowiązywania
Ustawy z dnia 10 czerwca 2010 roku
o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu
przemocy w rodzinie
oraz niektórych innych ustaw
(Dz. U. Nr 125, poz. 842)**

Warszawa 2011

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Akty wykonawcze do Ustawy z perspektywy dziecka jako ofiary przemocy domowej.....	5
2. Działania na rzecz ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie na poziomie ogólnopolskim.....	10
3. Działania w zakresie ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie na poziomie województw.....	16
4. Działanie Ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw w praktyce społecznej – perspektywa powiatów i gmin.....	22
5. Występowanie problemu przemocy wobec dziecka w rodzinie – dynamika zjawiska na tle wejścia w życie Ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw.....	39
6. Wykorzystywanie środków w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wprowadzonych przez Ustawę z perspektywy dziecka-ofiary przemocy domowej.....	46
7. Realizacja standardu współdziałania interdyscyplinarnego w praktyce społecznej.....	51
8. Społeczny wydzźwięk nowelizacji Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.....	59
Społeczne postawy wobec ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem.....	64
Wnioski końcowe i rekomendacje.....	69

Wprowadzenie

Przemoc wobec rodziny jest jednym z najbardziej dramatycznych problemów społecznych, wymagających podjęcia natychmiastowych środków zaradczych. Muszą być one oparte zarówno na edukacyjnym oddziaływaniu profilaktycznym, jak i na istotnych zmianach w prawie. Wyrazem tych potrzeb było uchwalenie Ustawy z dnia 10 czerwca 2010 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 842) – dalej zwaną „Ustawą”. Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie podkreślał, że uchwalona Ustawa jest jednym z najważniejszych i najbardziej oczekiwanych aktów prawnych chroniących dziecko przed przemocą.

Zgodnie z art. 12 Ustawy Rzecznik Praw Dziecka przedstawia Sejmowi i Senatowi informację o skutkach obowiązywania Ustawy po upływie roku od dnia jej wejścia w życie, nie później jednak niż do 31 października 2011 roku. Biorąc pod uwagę profil i obszar działalności instytucji, jaką jest Rzecznik Praw Dziecka, monitoring funkcjonowania Ustawy i jej efektów podjęto z perspektywy dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie.

W Informacji Rzecznika Praw Dziecka przedmiotem analizy objęto następujące kwestie:

- akty wykonawcze do Ustawy z perspektywy dziecka jako ofiary przemocy domowej,
- realizację zadań wynikających z Ustawy w perspektywie ochrony dzieci przed przemocą na poziomie ogólnopolskim,
- realizację zadań wynikających z Ustawy w perspektywie ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie na poziomie województw,
- realizację zadań wynikających z Ustawy w praktyce społecznej powiatów i gmin,
- występowanie problemu przemocy wobec dzieci w rodzinie i dynamikę tego zjawiska na tle wejścia w życie Ustawy,
- wykorzystywanie wprowadzonych przez Ustawę środków w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie z perspektywy dziecka jako ofiary,
- społeczny wydźwięk Ustawy.

Informacja oparta została o zróżnicowane w charakterze metodologicznym badania¹. Analiza objęła informacje uzyskane od podmiotów centralnych (odpowiednich Ministrów oraz Prokuratora Generalnego), podmiotów szczebla wojewódzkiego (Wojewodów i Marszałków

¹ Badania przeprowadził Zespół Badawczy powołany przez Rzecznika Praw Dziecka, którym kierowały – prof. dr hab. Ewa Jarosz i prof. dr hab. Anna Nowak

Województw), jednostek samorządu terytorialnego (losowo wybranych powiatów i gmin) oraz badania TNS OBOP zlecone przez Rzecznika Praw Dziecka.

Szczegółowe zakresy tematyczne badań, mających na celu określenie skutków funkcjonowania Ustawy, objęły w pierwszej kolejności czas ukazania się oraz jakość dokumentów sekwencyjnych (rozporządzeń, procedur i zaleceń, wzorów dokumentów, uchwał jednostek samorządu terytorialnego, programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, programów korekcyjno-edukacyjnych) z perspektywy wyeksponowania dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie. Następnie poddano analizie działania podejmowane na podstawie Ustawy, realizowane przez różne podmioty. Były to m.in. działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i promującym świadomość społeczną, wzmacniającym współpracę międzyresortową oraz podnoszącym kompetencje osób realizujących zadania Ustawy.

Na podstawie materiałów, przekazanych Rzecznikowi przez organy centralne badano rozmiary i wykrywalność zjawiska przemocy wobec dzieci w świetle statystyk różnych resortów oraz stosowanie wybranych przepisów Ustawy od dnia wejścia jej w życie (nakaz opuszczenia lokalu przez sprawcę przemocy w rodzinie, zakaz zbliżania się do określonych osób, odebranie dziecka). Kolejnym zagadnieniem, wpływającym na ocenę funkcjonowania omawianych przepisów, była realizacja standardu współpracy interdyscyplinarnej oraz poziom kompetencji służb i grup zawodowych, podejmujących działania wymienione w Ustawie. Badano również dostępne formy wsparcia i pomocy dla dzieci-ofiar przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym oraz możliwość korzystania przez dzieci z tych form pomocy i poradnictwa, m.in. z telefonów zaufania. Ostatnim przeanalizowanym obszarem był poziom świadomości i postaw społecznych wobec dzieci pokrzywdzonych przemocą oraz opinie wybranych grup zawodowych i środowisk eksperckich.

1. Akty wykonawcze do Ustawy z perspektywy dziecka jako ofiary przemocy domowej

Zgodnie z art. 10 Ustawy „dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 5 ustawy zmienianej w art. 1 oraz art. 107 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 8 zachowują moc do czasu wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 5 ustawy zmienianej w art. 1 oraz art. 107 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 8 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy”. Zgodnie z upoważnieniem zawartym w Ustawie, w tym czasie powinny zostać opracowane i wydane rozporządzenia, które określą szczegółowe warunki realizowania przepisów Ustawy.

Wydano następujące akty wykonawcze²:

1. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 201, poz. 1134) – w około 3 miesiące od dnia wejścia w życie Ustawy.
2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. Nr 27, poz. 138) – w około 6 miesięcy od dnia wejścia w życie Ustawy.
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. Nr 28, poz. 146) – w około 6 miesięcy od dnia wejścia w życie Ustawy.
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259) – w około 7 miesięcy od dnia wejścia w życie Ustawy.
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka

² Stan na dzień 31 października 2011 roku

w związku z przemocą w rodzinie (Dz. U. Nr 81, poz. 448) – w 8 miesięcy od dnia wejścia w życie Ustawy.

6. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 126, poz. 718) – w 10 miesięcy od dnia wejścia w życie Ustawy.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245) – w 13 miesięcy od dnia wejścia w życie Ustawy.

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniach generalnych do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, m.in. z 5 sierpnia 2010 roku³ czy z 31 marca 2011 roku⁴, podnosił potrzebę pilnego przygotowania rozporządzeń umożliwiających skuteczną realizację znowelizowanych przepisów o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Rzecznik podkreślał, że szybkie wydanie rozporządzeń umożliwi efektywną realizację wprowadzonych Ustawą zapisów. W odpowiedzi otrzymał zapewnienie, że wszystkie niezbędne rozporządzenia w powyższym zakresie zostaną opracowane w ustawowym terminie, natomiast wobec tych, które nie mają określonego terminu wydania, trwają intensywne prace legislacyjne.

Poniżej przedstawiono uwagi, dotyczące niektórych z wyżej wymienionych rozporządzeń:

- zapisy Rozporządzenia w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie wydają się być dość ogólnikowe i nieprecyzyjne, a analiza ich treści wskazuje, że w ogóle brak jest w nich odniesienia się do specyficznej sytuacji i potrzeb dziecka, jako ofiary przemocy domowej;
- w Rozporządzeniu w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie..., w którym w zakres rozumienia zjawiska przemocy włączono obszar tzw. przemocy pośredniej (tj. funkcjonowanie dziecka w środowisku domowym, w którym występuje przemoc, nawet jeśli ono samo nie jest bezpośrednim obiektem ataków fizycznych lub psychicznych), pozycja dziecka została odpowiednio zaakcentowana. W Rozporządzeniu wskazano także na konieczność oceny sytuacji dzieci na podstawie przeprowadzonego w rodzinie wywiadu środowiskowego oraz udzielanie im wsparcia lub pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i terapeutycznej, a także udzielanie konsultacji wychowawczych. Niewystarczająco jednak

³ ZSR/500/18/2010/AK.

⁴ GAB/500/4-1/2011/BS.

uwzględniono specyfikę standardu w zakresie pomocy terapeutyczno-wspomagającej dla dziecka;

- rozwiązaniem budzącym wątpliwości na etapie prac nad projektem Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka... był zapis § 6 ust. 2, zgodnie z którym „W przypadku braku jednomyślności wśród osób, o których mowa w ust. 1 ostateczną decyzję o odebraniu dziecka podejmuje pracownik socjalny”⁵. W związku z powyższym 3 grudnia 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka przekazał Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji swoje stanowisko w sprawie projektu powyższego rozporządzenia⁶. Rzecznik podkreślił, że trudno uznać za słuszną propozycję uprawniającą wyłącznie pracownika socjalnego do podjęcia ostatecznej decyzji o odebraniu dziecka w przypadku braku jednomyślności członków zespołu interdyscyplinarnego. Zdaniem Rzecznika każda decyzja o odebraniu małoletniego powinna być poprzedzona dokładną analizą i podjęta wspólnie i jednogłośnie przez wszystkie osoby wchodzące w skład zespołu. W efekcie zrezygnowano z zapisu uprawniającego pracownika socjalnego do podjęcia decyzji jednoosobowo. Ponadto zauważyć należy, że w Rozporządzeniu nie została uregulowana kwestia transportu małoletniego z miejsca interwencji do osoby najbliższej niezamieszkującej wspólnie ze sprawcą, rodziny zastępczej lub do całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej.
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty”... jest aktem prawnym regulującym działania wszystkich służb wobec przypadku przemocy w rodzinie od momentu jego zgłoszenia. Stanowi to z pewnością trafne rozwiązanie. Jednak w związku z opóźnieniem ukazania się przedmiotowego aktu, przez wiele miesięcy problematyczne było podejmowanie w świetle prawa działań w indywidualnych przypadkach rodzin z problemem przemocy. Pojawiały się więc ekspertyzy prawne⁷, wskazujące na niemożność realizowania czynności interwencji

⁵ Projekt z dnia 11 października 2010 roku Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie procedury postępowania Policji przy wykonywaniu czynności odebrania przez pracownika socjalnego dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia jego życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie oraz sposobu dokumentowania tych czynności

⁶ ZSR/500/26/2010/AK

⁷ Przykładem jest opinia wydana przez prawnika Adama Lisowskiego (Gdańsk, 20 czerwca 2011 roku), w której określono, że do czasu wydania przedmiotowego aktu wykonawczego nie jest możliwe realizowanie następujących czynności: ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie; zasady współpracy i przekazywania informacji o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego; wszczęcie procedury „Niebieskie karty” poprzez wypełnienie formularza „Niebieska karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia

w rodzinie z problemem przemocy wobec braku przedmiotowego Rozporządzenia. Należy podkreślić, że w Rozporządzeniu znajdują się odniesienia do dziecka-ofiary przemocy w rodzinie (§ 5.1-3; § 8.4; § 15, a także we wzorach formularzy – część A pkt. XVIII 7 i XIX 2; część C pkt. IV 6; V 1, V 4, część D – pkt. II). Niemniej jednak całość Rozporządzenia zawiera przepisy przede wszystkim z perspektywy dorosłej ofiary przemocy w rodzinie. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka brak w tym akcie wykonawczym dokonania, w satysfakcjonującym stopniu, wyszczególnienia osoby dziecka jako głównej ofiary przemocy w rodzinie. Procedura w sytuacji, kiedy centralnym pokrzywdzonym jest małoletni, ma w Rozporządzeniu niezbyt precyzyjny charakter. Całość bowiem jego treści jest sformułowana tak, że dziecko ujmowane jest w nim jako „ofiara towarzysząca”. Należy również w tym miejscu przytoczyć uwagi, zgłoszone Rzecznikowi przez organizacje pozarządowe, dotyczące formularza „Niebieska Karta – A”. Ich zdaniem, wyżej wskazany druk – z uwagi na swoją obszerność – nie jest funkcjonalny. Zgodnie z § 2 Rozporządzenia wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” przez przedstawiciela jednego z podmiotów wymienionych w art. 9d ust. 2 Ustawy, w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Organizacje odbierają sygnały od lekarzy i policjantów, że wypełnienie powyższego druku jest zbyt czasochłonne, jak na specyfikę interwencji w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Na szczególne podkreślenie zasługuje również wydany przez Prokuratora Generalnego projekt **Wytycznych dotyczących zasad postępowania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie**. W uzasadnieniu projektu **Wytycznych** zdecydowanie trafnie – z perspektywy osoby dziecka – zaznaczono, że przemoc w rodzinie nie jest pojęciem kodeksowym, ponieważ zachowania sprawców mogą wypełniać znamiona różnych czynów, określonych w przepisach Kodeksu karnego. Należy podkreślić, że w **Wytycznych...** Prokuratora Generalnego zapisano, iż do prowadzenia postępowań w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie oraz sprawowania nadzoru nad nimi, powinni być wyznaczeni prokuratorzy posiadający właściwe przygotowanie i odbywający regularne szkolenia w tym zakresie. W **Wytycznych...** oraz w ich uzasadnieniu podkreśla się również sytuację małoletniego, któremu niezbędna jest szczególna ochrona, nawet

stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

wtedy, gdy nie stosowano wobec niego przemocy bezpośrednio, a także określa się warunki jego przesłuchania⁸.

Podsumowując analizę wydanych aktów wykonawczych z perspektywy dziecka-ofiary przemocy w rodzinie należy uznać, że rozszerzyły one działalność służb w zakresie przeciwdziałania przemocy, co zdecydowanie może poprawić ochronę dziecka przed krzywdzeniem. Wydaje się jednak zasadne doprecyzowanie kilku zapisów we wcześniej wskazanych aktach, w kontekście dbałości o wysoki poziom i funkcjonalność. Konieczne jest także zwrócenie większej uwagi na potrzeby i specyficzną sytuację dzieci-ofiar przemocy w rodzinie poprzez wyodrębnienie osoby dziecka w treści przepisów. W obecnym stanie prawnym, małoletni są obok innych osób adresatami Ustawy i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych. Wydaje się jednak, że szczególna sytuacja dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie powoduje, że nie jest możliwe, aby za pomocą jednego aktu wspólnego dla różnych podmiotów przemocy domowej (kobiet, mężczyzn, osób starszych i dzieci) wystarczająco kompleksowo i skutecznie określić działania ochronne wobec małoletnich. Wskazuje to na potrzebę powstania w przyszłości oddzielnego aktu prawnego, szczegółowo ujmującego problem ochrony dzieci przed przemocą. Stało się tak w innych państwach (np. w Wielkiej Brytanii), które uznając złożoność zjawiska przemocy wobec dziecka i jego specyfikę na tle ogólnego problemu przemocy w rodzinie, tego typu akty ustanowiły.

Konieczne jest także propagowanie aktualnej wiedzy na temat problemu krzywdzenia dzieci oraz nowoczesnych rozwiązań w zakresie jego ograniczania nie tylko wśród odpowiednich służb, ale także wśród decydentów oraz środowisk i osób zaangażowanych w tworzenie prawa.

⁸ Wytyczne... Prokuratora Generalnego określają, że przed przesłuchaniem małoletniego w trybie art. 185a k.p.k. należy podjąć działania zmierzające do wydania opinii przez biegłego psychologa, czy osoba ta może brać udział w przesłuchaniu. Zapobiegnie to przesłuchaniu dziecka, w sytuacji gdy jego stan psychiczny związany ze stresem wynikającym ze zdarzenia będącego przedmiotem postępowania uniemożliwia jego przesłuchanie. Przesłuchanie pokrzywdzonego i świadka małoletniego poniżej 15 lat powinno być dokonane w każdym przypadku na zasadach wskazanych w art. 185a k.p.k. Należy dążyć, aby przesłuchanie odbyło się tylko raz, gdy jego zeznania mają znaczenie dla rozstrzygnięcia w sprawie i nie mogą być zastąpione przez inne dowody. Przesłuchanie takie powinno być prowadzone po uzyskaniu innych dowodów w sprawie, najlepiej na etapie kiedy sprawa już toczy się przeciwko osobie i zaistniała możliwość powołania przez oskarżonego obrońcy

2. Działania na rzecz ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie na poziomie ogólnopolskim

Poniższy rozdział został opracowany na podstawie informacji uzyskanych przez Rzecznika Praw Dziecka od właściwych Ministrów, w przedmiocie działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec małoletniego. Podstawę badań zaprezentowanych w tej części Informacji stanowiły również dane pozyskane przez Rzecznika Praw Dziecka z urzędu.

Minister Pracy i Polityki Społecznej w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wyznacza priorytety w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Rok 2010 poświęcony był osobom starszym i niepełnosprawnym, natomiast w 2011 roku działania są ukierunkowane na osoby stosujące przemoc w rodzinie. Planowane jest przeprowadzenie badań, dotyczących profilu sprawców przemocy w rodzinie, kampanii społecznej w tym zakresie oraz realizowane są pozostałe działania wynikające z Krajowego Programu. Działania w odniesieniu do krzywdzonych dzieci były realizowane na szczeblu centralnym w 2008 roku oraz w pierwszej połowie roku 2009. W tym okresie Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opracowało raport dotyczący dzieci krzywdzonych, przeprowadziło badania na temat zjawiska przemocy wobec dzieci, a także było współorganizatorem ogólnopolskich kampanii społecznych „Kocham-Nie Biję”, „Kocham-Reaguję” oraz „Dzieciństwo bez Przemocy”.

Z informacji przekazanych Rzecznikowi wynika, że zadania zawarte w art. 8 pkt. 2 i 5 Ustawy (tj. prowadzenie działań podnoszących świadomość społeczną w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz opracowywanie i wydawanie wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie), są realizowane na bieżąco. Efektem tych działań jest m.in. prowadzona co roku ogólnopolska kampania społeczna na temat przemocy w rodzinie. Ponadto, w 2008 roku zostały opracowane wytyczne do prowadzenia szkoleń, które przekazano Marszałkom Województw⁹. Należy jednak zauważyć, że zalecenia te nie wskazują na potrzebę szczególnego potraktowania dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie. Opracowaniem zmian w tych wytycznych zajmuje się działający od 10 maja 2011 roku Zespół Monitorujący do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

⁹ Zalecenia dotyczące szkoleń umieszczono na stronie Ministerstwa: <http://www.mpips.gov.pl/przemoc-w-rodzinie/wskazowki/propozycje-zalozen-do-pakietow-szkoleniowych-w-zakresie-przyczyn-i-skutkow-przemocy-w-rodzinie/>

Warto w tym miejscu wskazać na potrzebę zastosowania specyfikacji zaleceń co do celów i treści szkoleń, uwzględniających szczególną sytuację dziecka jako ofiary, specyficzne przyczyny zjawiska oraz konsekwencje przemocy w rodzinie. Wskazane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej działania są sformułowane w planie działalności Ministerstwa na rok 2011¹⁰.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej uruchomiło w 2011 roku Program Ośłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, na który przeznaczono kwotę 3 000 000 złotych. Ocenę ofert przeprowadził Zespół Monitorujący. W drodze konkursu dofinansowanie przyznano 81 jednostkom samorządu terytorialnego w kwocie od 5 552 zł do 213 900 zł.

Na stronie internetowej Ministerstwa znajdują się zalecenia¹¹ dla pracowników socjalnych w zakresie metod udzielania wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie, w których określono cele i zasady postępowania pracowników socjalnych na poszczególnych etapach działań skierowanych do ofiar przemocy w rodzinie i osób stosujących przemoc. W zaleceniach tych wymienia się co prawda dziecko jako możliwą ofiarę przemocy w rodzinie oraz zobowiązuje się pracownika do przekazania informacji osobie (rodzinie), wobec której stosowana jest przemoc o formach udzielanej pomocy dzieciom, ale to właściwie jedyny moment wyszczególnienia osoby dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie. Tymczasem należy zaznaczyć, że wiele aspektów działań powinno mieć charakter dość specyficzny w sytuacji, gdy bezpośrednią ofiarą przemocy w rodzinie jest dziecko. Także w tym aspekcie dostrzec można potrzebę modernizacji zaleceń dla pracowników socjalnych. Kolejnym elementem działań jest zamieszczenie przez resort pracy praktycznych informacji w postaci wzorów dokumentów, niezbędnych do podjęcia określonych czynności w sytuacji występowania przemocy w rodzinie.

Minister Sprawiedliwości, w ramach informacji udzielonej na temat działalności w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wymienił szereg inicjatyw na rzecz dzieci-ofiar przestępstw, uwzględniających je jako osoby wyjątkowo narażone na skutki wtórnej wiktylizacji. Wśród tych działań przedstawiono m.in. szkolenia sędziów i prokuratorów oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi na rzecz wsparcia osób pokrzywdzonych. Wskazano również organizowanie Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw, zawarcie porozumienia o utworzeniu telefonu interwencyjno-informacyjnego dla osób pokrzywdzonych przemocą domową z podkreśleniem, że często osobami tymi są dzieci. Ponadto, wspólnie

¹⁰ <http://www.mpips.gov.pl/bip/plan-dzialalnosci-mpips/rok-2011/>

¹¹ Analizowano tekst zaleceń umieszczony na stronie: <http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/File/Departament%20Pomocy%20Spolecznej/przemoc%20w%20rodzinie/zalecenia%20dla%20pracownikow%20socjalnych.pdf>

z Komendantem Głównym Policji oraz Krajową Radą Kuratorów przygotowano procedury współpracy służby kuratorskiej oraz Policji w stosunku do osób-sprawców przemocy domowej.

W ramach podnoszenia społecznej świadomości i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, we współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, powstała inicjatywa pod nazwą „Karta praw osoby dotkniętej przemocą w rodzinie” (zaprezentowana 15 września 2011 roku). Ministerstwa zawarły też porozumienie na temat współpracy w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przykładem działań informacyjno-pomocowych Ministerstwa Sprawiedliwości było zmodernizowanie strony internetowej dla osób pokrzywdzonych przestępstwem. Znalazła się na niej specjalna zakładka dla dzieci, zawierająca informacje i porady w sytuacji doświadczania przemocy domowej. To z pewnością bardzo cenna inicjatywa. Wydaje się jednak, że niektóre z prezentowanych tu porad mogą budzić pewne wątpliwości, gdyż czynią poniekąd dziecko osobą, która ma swoimi siłami spróbować rozwiązać problem krzywdzenia¹².

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w ramach udzielonej Rzecznikowi informacji o działaniach na rzecz dzieci-ofiar przemocy w rodzinie, przekazał szereg informacji statystycznych, które stanowiły podstawę badań zaprezentowanych w dalszej części Informacji.

Na przestrzeni lat 2008-2011 Rzecznik Praw Dziecka podejmował szereg działań na rzecz ochrony małoletnich-ofiar przemocy w rodzinie.

Rzecznik Praw Dziecka już w 2008 roku występował m.in. do Prezesa Rady Ministrów z postulatem wprowadzenia do systemu prawnego jednoznacznego zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Również w trakcie prac legislacyjnych nad Ustawą, Rzecznik stanowczo opowiedział się za wprowadzeniem do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego rozwiązań w tym zakresie, aby w sposób jasny i precyzyjny określić, że przemoc wobec dzieci we wszelkich sferach ich funkcjonowania jest zakazana. Satysfakcjonujące, że po długich miesiącach dyskusji publicznej, w której bicie dzieci często sprowadzano do niedefiniowalnego pojęcia „klapsa”, udało się wprowadzić ten zakaz do projektu Ustawy.

Ponadto, w latach 2008-2009, w swoich wystąpieniach generalnych Rzecznik podkreślał brak spójnego systemu przeciwdziałania przemocy, koordynacji i współpracy wszystkich instytucji i organizacji, zajmujących się problemem przemocy w rodzinie. Rzecznik uważał, że wdrożenie systemowego planu przeciwdziałania przemocy to podstawowy warunek, umożliwiający skuteczne zagwarantowanie dzieciom ochrony przed krzywdzeniem. Dostrzegając potrzebę

¹² Analiza strony <http://pokrzywdzeni.gov.pl/dla-dzieci/przemoc-domowa/>, w dniu 24 września 2011

znowelizowania istniejących przepisów o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Rzecznik aktywnie uczestniczył w pracach legislacyjnych nad Ustawą.

W szczególności na uwagę zasługuje wystąpienie Rzecznika z 3 grudnia 2008 roku do Prezesa Rady Ministrów w sprawie krytycznego stanowiska Rady Legislacyjnej dotyczącego projektu Ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. Rzecznik zaoponował przeciwko konkretnym opiniom Rady Legislacyjnej i podkreślił, że będzie monitorował działania rządu w zakresie zwalczania zjawiska przemocy wobec najmłodszych.¹³

W 2009 roku Rzecznik Praw Dziecka monitorował prace nad rządowym projektem Ustawy poprzez kierowanie wystąpień generalnych w tym przedmiocie, m.in. do Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej z 14 stycznia 2009 roku¹⁴, do Prezesa Rady Ministrów z 29 stycznia 2009 roku¹⁵ oraz do Marszałka Sejmu RP z 19 lutego 2009 roku¹⁶.

Warto w tym miejscu przybliżyć uwagi zamieszczone w wystąpieniu generalnym skierowanym 3 kwietnia 2009 roku do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny¹⁷. Rzecznik Praw Dziecka wskazywał, że proponowana Ustawa kładzie nacisk na rozwój profilaktyki, jako formy działań zapobiegających zjawisku przemocy. Rodziny zagrożone należy bowiem wspierać, gdy przemoc jeszcze w nich nie występuje. W obowiązującym ustawodawstwie brakowało spójnego systemu ochrony dzieci przed przemocą i odpowiedzią na to mogło być powołanie zespołów interdyscyplinarnych. Wdrożenie kompleksowego planu przeciwdziałania przemocy to warunek, umożliwiający skuteczne zagwarantowanie dzieciom ochrony przed krzywdzeniem. Rozszerzenie form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą, np. w postaci bezpłatnego badania lekarskiego, skutkującego wydaniem zaświadczenia, mającego moc obdukcji lekarskiej, należało uznać za zasadne. Brak dostępności do obdukcji lekarskiej stanowił przeszkodę w ujawnianiu skali zjawiska przemocy w rodzinach. Wiele przypadków, w których dochodziło do uszkodzenia ciała, pozostało bowiem niezarejestrowanych.

Rzecznik podkreślił znaczenie wprowadzenia po raz pierwszy do ustawodawstwa zapisu zakazującego stosowania kar cielesnych w stosunku do małoletniego, uznając jednocześnie, że przepis taki – bez skutków karnych – jest wystarczający. Włączenie do przepisów egzekucji w oparciu o postępowanie karne, bez szerokiej kampanii edukacyjnej, mogłoby spowodować szereg negatywnych skutków. Działania uświadamiające na rzecz wzmocnienia więzi

¹³ ZBIA/500/67/2008/AK

¹⁴ ZBIA/500/10-1/2009/KC

¹⁵ ZBIA/500/19-1/2009/KC

¹⁶ ZBIA/500/25-1/2009/AK

¹⁷ ZBIA/500/36-1/2009/KC

rodzinnych, pomoc rodzicom w odpowiedzialnym wychowywaniu dzieci powinny być priorytetem. Zdaniem Rzecznika zasadnym było umieszczenie w projekcie zapisów umożliwiających odebranie dziecka z rodziny w sytuacji bezpośredniego zagrożenia dla jego życia lub zdrowia. Działania organów publicznych powinny być podporządkowane wartości najwyższej, jaką jest dobro dziecka. Dlatego w sytuacji, kiedy istnieje bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia dziecka – ale tylko wtedy – właściwe służby powinny mieć prawo szybkiego reagowania. W związku z powyższym Rzecznik z aprobatą przyjął rozwiązanie zawarte w projekcie poselskim, dotyczące wskazania grup zawodowych, mających styczność z rodziną i dzieckiem zagrożonym przemocą: nauczycieli, lekarzy, pracowników socjalnych. Są to bowiem osoby, które mają możliwość dostrzeżenia przypadków przemocy najwcześniej.

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w omawianym wystąpieniu jest możliwość wydania wobec sprawcy przemocy nakazu opuszczenia lokalu oraz powstrzymywania się od kontaktów z osobami pokrzywdzonymi – już na etapie postępowania prokuratorskiego. Rzecznik poddał pod rozagę konieczność rozszerzenia uprawnień Policji do decydowania o opuszczeniu przez sprawcę lokalu, zajmowanego wspólnie z ofiarą. Funkcjonariusz Policji – po stwierdzeniu aktów przemocy – mógłby wydać tymczasowo nakaz opuszczenia lokalu, zajmowanego wspólnie z ofiarą. Postulat Rzecznika nie został jednak uwzględniony w pracach nad projektem Ustawy.

W ocenie Rzecznika propozycja zmiany art. 72 Kodeksu karnego poprzez dodanie punktu dotyczącego zobowiązania sprawcy przemocy do udziału w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych bez konieczności wyrażenia przez niego zgody na udział w takich programach, zasługiwała na uwzględnienie.

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w latach 2010-2011 miały w omawianym zakresie charakter monitorujący prace nad wydaniem aktów wykonawczych do Ustawy, m.in. wystąpienia z 5 sierpnia 2010 roku¹⁸ oraz z 31 marca 2011 roku¹⁹ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej – opisane we wcześniejszej części Informacji.

Ponadto, w związku z nałożonym przez Ustawę obowiązkiem przedstawienia Sejmowi i Senatowi informacji o skutkach obowiązywania Ustawy, Rzecznik zwracał się do urzędów centralnych oraz jednostek samorządu terytorialnego w celu uzyskania danych w przedmiotowym zakresie.²⁰ Podstawą niniejszego opracowania były m.in. odpowiedzi udzielone przez poszczególne podmioty.

¹⁸ ZSR/500/18/2010/AK

¹⁹ GAB/500/4-1/2011/BS

²⁰ m.in. GAB/500/2/2011/BS, GAB/500/8/2011/BS, GAB/500/10/2011/BS

Inną formą działań, podejmowanych na rzecz małoletnich-pokrzywdzonych, były rozpatrywane przez Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne. W 2010 roku zgłoszono do Rzecznika 4 589 spraw związanych z prawem do ochrony małoletniego przed złym traktowaniem oraz 7 320 spraw związanych z prawem dziecka do wychowania w rodzinie. Natomiast w 2011 roku do dnia złożenia niniejszej Informacji, Rzecznik interweniował w 2 647 sprawach związanych z ochroną dziecka przed przemocą oraz w 5 652 sprawach dotyczących prawa dziecka do wychowania w rodzinie. Każdy z przypadków zgłoszonych do Rzecznika jest wnikliwie analizowany i podejmowane są niezbędne czynności w celu zabezpieczenia dobra dziecka.

3. Działania w zakresie ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie na poziomie województw

W ramach działań na poziomie wojewódzkim Ustawa wymienia zadania Wojewodów oraz zadania, które mają być realizowane przez samorządy wojewódzkie.

Zauważyć należy, że Ustawa zwiększyła zakres zadań przypisanych do realizacji przez Wojewodę i nałożyła na niego dodatkowe obowiązki²¹. Ustawa wprowadziła również zmiany do przepisów o pomocy społecznej, zobowiązując Wojewodę do prowadzenia rejestrów placówek zapewniających miejsca noclegowe oraz rejestrów jednostek specjalistycznego poradnictwa. Wydane z kolei akty wykonawcze – poprzez rozszerzenie działalności służb w zakresie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie – zwiększyły obszar działań nadzorczo-kontrolnych w województwach.

Z informacji dostarczonych Rzecznikowi wynika, że w zakresie wymienionym przez Ustawę, w województwach podejmowanych jest wiele różnych działań. Należy jednak podkreślić, że większość uzyskanych od Wojewodów informacji na temat poszczególnych ich zadań ustawowych, nie specyfikuje realizowanych działań z perspektywy dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie. W tym świetle można wskazać na pilną potrzebę dokonywania takiej specyfikacji, zwłaszcza w różnych formach monitoringu i sprawozdawczości merytorycznej, a także w zakresie prowadzenia analiz ukazujących skalę zjawiska przemocy w rodzinie w województwach (będących podstawą monitoringu i sprawozdawczości na poziomie ogólnokrajowym).

Specyfikacja działań podejmowanych na rzecz dzieci-ofiar przemocy w rodzinie wystąpiła w informacjach udzielonych przez trzech Wojewodów: Śląskiego, Pomorskiego oraz Zachodniopomorskiego, a dotyczyła ona:

²¹ Ustawa z 10 czerwca 2010 roku wymienia jako zadania wojewodów:

1/opracowywanie materiałów instruktażowych, zaleceń, procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania,
2/ monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie,
3/powoływanie i odwoływanie Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
4/monitorowanie realizacji Krajowego programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy pomocy Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
5/nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa,
6/ kontrola realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wykonywanych przez podmioty niepubliczne na podstawie umów z organami administracji rządowej i samorządowej.

- organizowania konferencji, na których omawiane są zagadnienia związane z zapobieganiem przemocy wobec dzieci, jak również udzielaniem im pomocy (zachodniopomorskie),
- współorganizowania konferencji, w trakcie której poruszano tematykę dotyczącą przemocy wobec dzieci, przestrzegania praw dziecka w rodzinach problemowych oraz zasad przeprowadzania w nich interwencji (śląskie),
- opracowania procedur postępowania w przypadku wykorzystania seksualnego dziecka oraz ujawnienia przemocy w rodzinie na podstawie informacji od dziecka (pomorskie, zachodniopomorskie),
- opracowania diagnozy dotyczącej pracy z rodzinami na rzecz powrotu do nich dzieci z całodobowych placówek opieki zastępczej (zachodniopomorskie).

Na podstawie dokonanej analizy można stwierdzić, że ukierunkowanie działań Wojewodów na osobę dziecka jako ofiarę przemocy w rodzinie ma obecnie charakter raczej fragmentaryczny.

Z uzyskanych od Marszałków Województw informacji, w zakresie monitoringu zadań samorządów wojewódzkich²², wynika, że²³:

- 1) opracowywanie wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ich realizacja znajduje się na różnych etapach; w 7 województwach przyjęto programy wojewódzkie lub funkcjonują w nich programy opracowane przed wejściem w życie Ustawy (do lipca 2011)²⁴,
- 2) inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie odbywa się poprzez podejmowanie różnorodnych działań: edukację społeczną, finansowanie programów radiowych i telewizyjnych, opracowywanie i wydawanie informatorów i poradników, realizację programów profilaktycznych, organizowanie plebiscytów, konferencji, seminariów oraz organizowanie współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami. Niektóre z tych działań były ukierunkowane na dzieci jako ofiary przemocy w rodzinie,

²² Zadania samorządów wojewódzkich w świetle ustawy z 10 czerwca 2010 roku (art. 6. Ust.6) obejmują:

1/ opracowanie i realizację wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 2/ inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 3/ opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
 4/ organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

²³ Według informacji otrzymanych do 15 lipca 2011 roku.

²⁴ Z danych MPiPS zawartych w Informacji o skutkach obowiązywania ustawy z dnia 10.06.2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, opracowanej we wrześniu 2011 roku przekazanej RPD 13.10.2011 roku wynika, że 9 województw opracowało dotychczas wojewódzkie programy i realizowało zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o te programy.

- 3) w 6 województwach opracowano już lub trwają prace nad uaktualnieniem ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie²⁵. Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców opracowano do lipca 2011 roku w 7 województwach²⁶,
- 4) we wszystkich 16 województwach zorganizowano szkolenia dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Niektóre z nich były ukierunkowane lub uwzględniały tematykę dziecka w kontekście przemocy domowej.

Samorządy wojewódzkie wskazały działania, które podejmowano na rzecz dzieci-ofiar przemocy w rodzinie. Miały one charakter:

- działań edukacyjnych, takich jak: udział w kampaniach społecznych, w programie DAPHNE, czy też finansowanie programów telewizyjnych (w 6 województwach),
- tematycznych konferencji (w 6 województwach),
- szkoleń i warsztatów dla osób realizujących zadania Ustawy (w 6 województwach),
- wsparcia finansowego podmiotów działających na rzecz ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie (w 6 województwach),
- specjalnych programów na rzecz dzieci (2 województwa).

Poniższa tabela przedstawia działania wskazane przez Urzędy Marszałkowskie

Urząd Marszałkowski Województwo	Działania edukacyjne	Seminaria, konferencje	Szkolenia, warsztaty skierowane do pracowników pierwszego kontaktu	Wsparcie finansowe podmiotów, organizacji pozarządowych realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Programy
podlaskie	udział w ogólnopolskiej kampanii społecznej „Zły dotyk”	- Konferencja Wojewódzka „Chrońmy dzieci przed złym dotykiem” - seminarium „Przemoc w rodzinie a przemoc rówieśnicza”		-Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA - Suwalskie Stowarzyszenie „Wybór”	realizacja programu „Bezpieczny Przedszkolak”

²⁵ W województwach: śląskim, opolskim, łódzkim, lubelskim, małopolskim, mazowieckim.

²⁶ Z danych MPiPS zawartych w informacji o skutkach obowiązywania ustawy nowelizującej wynika, że we wrześniu 2011 roku nadal w 6 województwach: (dolnośląskim, łódzkim, opolskim, podkarpackim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim) nie opracowano dotychczas programów dla ofiar i dla sprawców przemocy.

zachodnio-pomorskie			- 23.10.2010 r., 6-7.11. 2010 r. – szkolenie „Zły dotyk – rozpoznawanie i interwencja w przypadku wykorzystywania seksualnego dzieci” – pracownicy żłobków i przedszkoli - 22-23.10.2010r. szkolenie „Dziecko Krzywdzone - interwencje i pomoc” - policjanci		
lubuskie	- udział w ogólnopolskiej kampanii społecznej „Zły dotyk” - udział w Kampanii społeczno – informacyjnej „Postaw na rodzinę”		szkolenia dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec dzieci	w ramach otwartego konkursu ofert dotowanie organizacji pozarządowych, które realizują zadania na rzecz dzieci	
małopolskie		- seminarium przy współpracy z KWP „Dziecko doświadczające przemocy a jego dorosłość” - 15.06.2011 r. – seminarium poświęcone przemocy seksualnej wobec dzieci	„Przemoc wobec dzieci - rola pracownika socjalnego w rozpoznawaniu zjawiska przemocy i szybkiej interwencji (4 grupy szkoleniowe – 73 osoby)		
lubelskie	udział w kampanii społecznej „Zły dotyk”	konferencja „Zapobieganie problemowi wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży – Zły dotyk”	- szkolenia dotyczące diagnozy i terapii dzieci krzywdzonych - szkolenia dotyczące problemu wykorzystywania seksualnego dzieci		
łódzkie			- VII edycja warsztatów szkoleniowych „Bezpieczeństwo w szkole”, 13-16.06.2010 r. panele edukacyjne: - narada szkoleniowa – 7-8.10.2010 r. „Ochrona wizerunku dziecka” - 12-15.12.2010 r. szkolenie „Mądrzy rodzice. Wojewódzka kampania na rzecz wzmacniania rodziny”		

dolnośląskie			01.09.2011 r.- szkolenie „Praca z rodziną ze specyficznymi problemami – przemoc w rodzinie” (39 osób) 03.12.2010 r. – „Praca z rodziną ze specyficznymi problemami – molestowanie seksualne” (39 osób) (dwa szkolenia dotyczące trudności w rodzinach zastępczych i jedno dotyczące pracy z niepełnosprawnym dzieckiem)		
wielkopolskie	udział w kampanii społecznej „Zły dotyk”	regionalna konferencja „Przemoc – problem i wyzwanie”			
pomorskie		konferencja „Dziecko krzywdzone. Współpraca w budowaniu strategii pomocy dziecku”		utworzenie (2) niebieskich pokoi Szewałd, Gdynia	
opolskie	- realizacja i sfinansowanie 2 odcinków programu TV – „Niewinne klapsy?”, „Intymne piekło” - IX/X 2010 r. zajęcia edukacyjne dla uczniów 5 szkół ponadgimnazjalnych nt. przeciwdziałania przemocy w rodzinie	1-2. 12.2010 r. seminarium „Problem wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży”		sfinansowanie i utworzenie (2) niebieskich pokoi w KPP w Kędzierzynie Koźlu i w Strzelcach Opolskich	
Warmińsko-mazurskie				sfinansowanie i utrzymanie niebieskich pokoi (w 2011 przeznaczono na nowe pokoje 85000,00zł)	
śląskie	- udział w kampaniach promujących postawy wolne od przemocy „Dzieciństwo bez przemocy”, „Kocham. Reaguję” - udział w międzynarodowym projekcie „Centinela Network” w ramach DAPHNE III			wspieranie tworzenia placówek (świetlic, klubów), do których uczęszczają dzieci – ofiary przemocy w rodzinie	opracowanie programu „Warunki i jakość życia dzieci i młodzieży w woj. śląskim – szanse i zagrożenia – na lata 2008-2013” Cel: wyrównywanie szans wychowawczych i rozwojowych dzieci i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.
kujawsko-pomorskie – Brak informacji					

mazowieckie – Brak informacji
podkarpackie – Brak informacji
świętokrzyskie – Brak informacji

Na podstawie analizy treści i liczby działań podejmowanych przez samorządy wojewódzkie można stwierdzić, że dzieci stosunkowo rzadko są ich bezpośrednimi adresatami.

4. Działanie Ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw w praktyce społecznej – perspektywa powiatów i gmin

Faktyczna sytuacja ofiar przemocy w rodzinie, w tym dzieci, w najbardziej bezpośredni sposób determinowana jest działaniami realizowanymi w środowisku lokalnym. Trzeba jednak zauważyć, że przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym uwarunkowane jest jakością i rozwojem aktywności na poziomie ogólnopolskim. Monitoring prowadzony przez Rzecznika Praw Dziecka ma w swoich założeniach stanowić komplementarną analizę funkcjonowania Ustawy w praktyce społecznej powiatów i gmin oraz na poziomie ogólnopolskim. W tym celu Rzecznik zlecił przeprowadzenie badań w losowo wybranych i zróżnicowanych w sensie demograficzno-społecznym i ekonomicznym powiatach oraz gminach – po 3 z każdego województwa (odpowiedzi uzyskano z **44** gmin)²⁷. Z perspektywy powiatów badaniami objęto **16** jednostek (po jednym powiecie z każdego województwa).

Obszar społeczny badań objął **1 184 169** osób zamieszkałych na terenie 107 gmin, natomiast w przypadku wybranych losowo gmin (po 3 gminy z każdego województwa), analizy objęły 44 gminy, w których razem zamieszkuje **1 072 729** osób. Szacunkowa liczba dzieci (do 18. roku życia) w tych gminach wyniosła ponad **135,5** tysiąca. Szacowana liczba dzieci w 16 badanych powiatach wyniosła około **270** tysięcy. Przedstawiona charakterystyka terenu objętego badaniami sugeruje, że uzyskany w wyniku monitoringu obraz procesu wdrażania Ustawy w praktykę społeczną, jej funkcjonowania „w terenie”, można traktować w sposób reprezentatywny dla wszystkich gmin w Polsce²⁸.

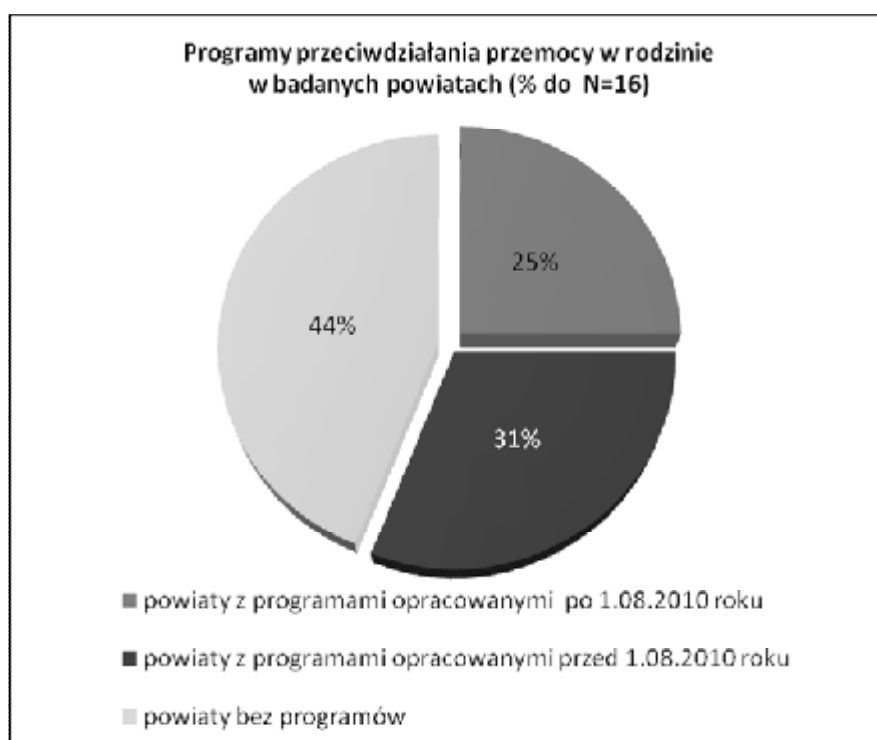
²⁷ Losowy dobór opierał się na wyborze n-tego powiatu z listy powiatów każdego województwa oraz 3 gmin wg. takiej samej zasady, z listy gmin w każdym województwie (zestawienie administracyjne).

²⁸ Liczba badanych powiatów to około 5% wszystkich powiatów w Polsce, liczba badanych gmin to około 2% wszystkich gmin w Polsce.

Działania w powiatach²⁹

Stosowanie Ustawy na poziomie ogólnopolskim wpływa na podejmowanie działań w praktyce społecznej powiatów i gmin.

Zebrane z badanych powiatów dane wskazują, że proces opracowywania powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowany jest w różnym tempie – ponad połowa powiatów (9 na 16) posiada takie programy, ale jedynie w 1/4 badanych powiatów programy te mają charakter aktualny, tj. opracowano je po wejściu w życie Ustawy. Dane z badań Rzecznika Praw Dziecka wydają się być zbliżone do danych ogólnopolskich Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, według których do września 2011 roku programy powiatowe opracowano w 34%.

²⁹ Zadania powiatu w świetle Ustawy obejmują:

1. Opracowanie i realizację powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
2. Opracowanie i realizację programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie,
3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
4. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Ponadto powiaty mają realizować zadania z zakresu administracji rządowej:

1. Tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
2. Opracowywanie i realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

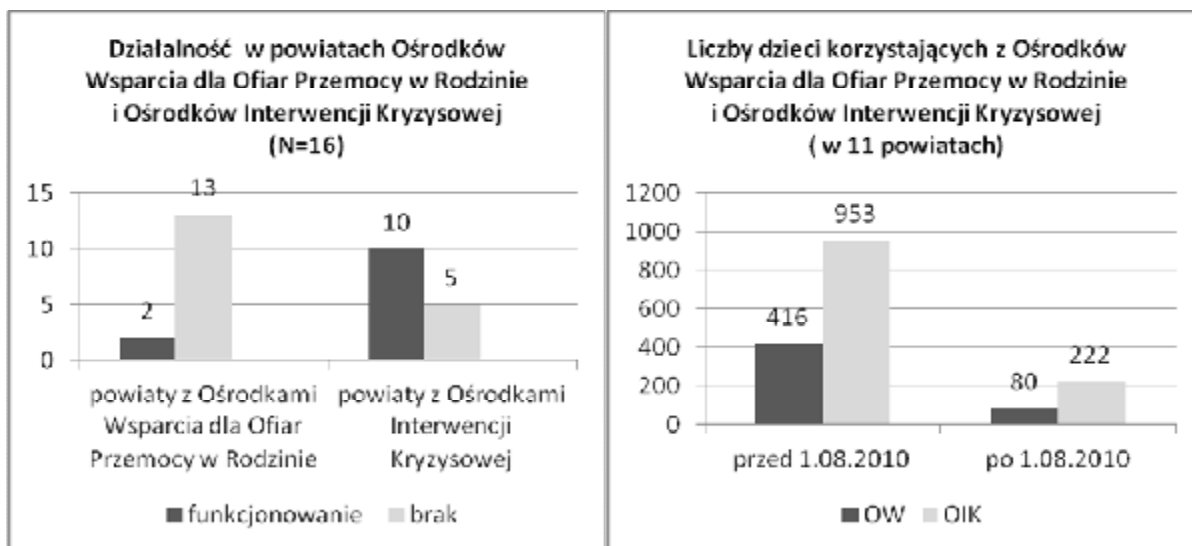
W istniejących powiatowych programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie odnaleźć można pewne specyfikacje działań ze względu na dziecko jako ofiarę przemocy w rodzinie. We wszystkich 9 powiatach posiadających programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie zadeklarowano, że takie specyfikacje mają miejsce.

Z analizy treści badanych programów wynika, że podjęto następujące działania ukierunkowane na dzieci-ofiary przemocy w rodzinie:

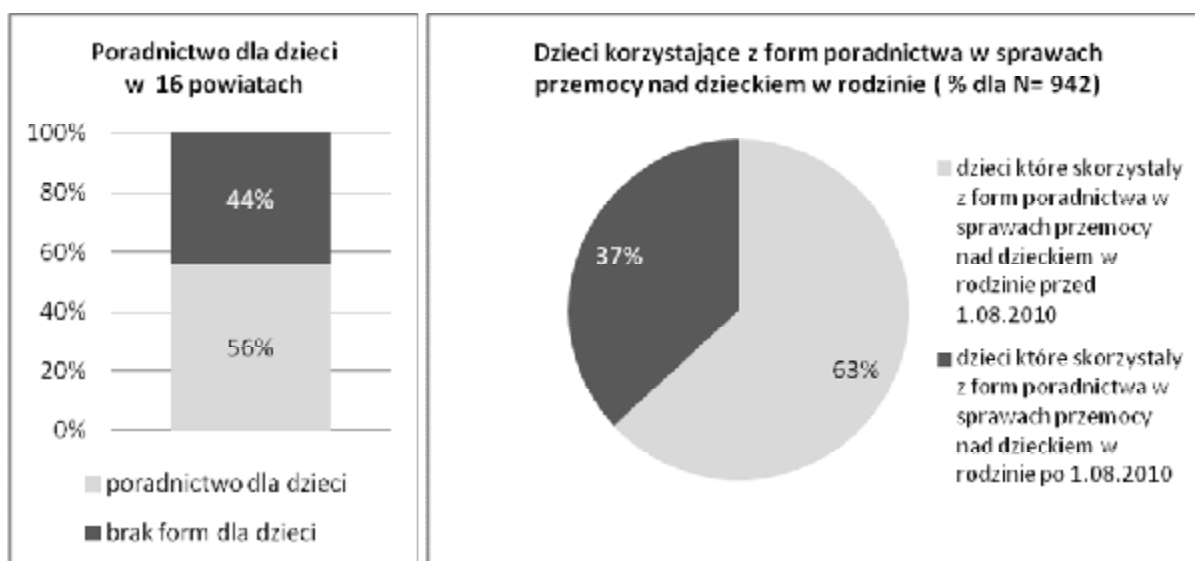
- zabezpieczenie właściwych warunków przy dokonywaniu czynności przesłuchania dziecka (niebieskie pokoje) i przygotowania dziecka do sytuacji przesłuchania,
- udzielanie profesjonalnej (specjalistycznej) pomocy psychologicznej,
- edukacja w zakresie przemocy domowej,
- edukacja w zakresie sytuacji konfliktów, agresji i radzenia sobie ze stresem,
- zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci z obszarów zagrożonych przemocą domową,
- pomoc interwencyjna i udzielanie schronienia,
- wzmacnianie kompetencji rodzicielskich,
- wspieranie i rozwój rodzin zastępczych,
- prowadzenie telefonu zaufania i poradnictwo dla dzieci,
- diagnoza przemocy doświadczanej przez dziecko w rodzinie.

Analizując możliwości wsparcia dla dzieci-ofiar przemocy w rodzinie badania ukazały, że w dominującej większości badanych powiatów nie funkcjonują specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (tylko w 2 powiatach). W 10 powiatach działają natomiast powstałe wcześniej (przed 1.08.2010 roku) Ośrodki Interwencji Kryzysowej, z których również mogą korzystać dzieci.

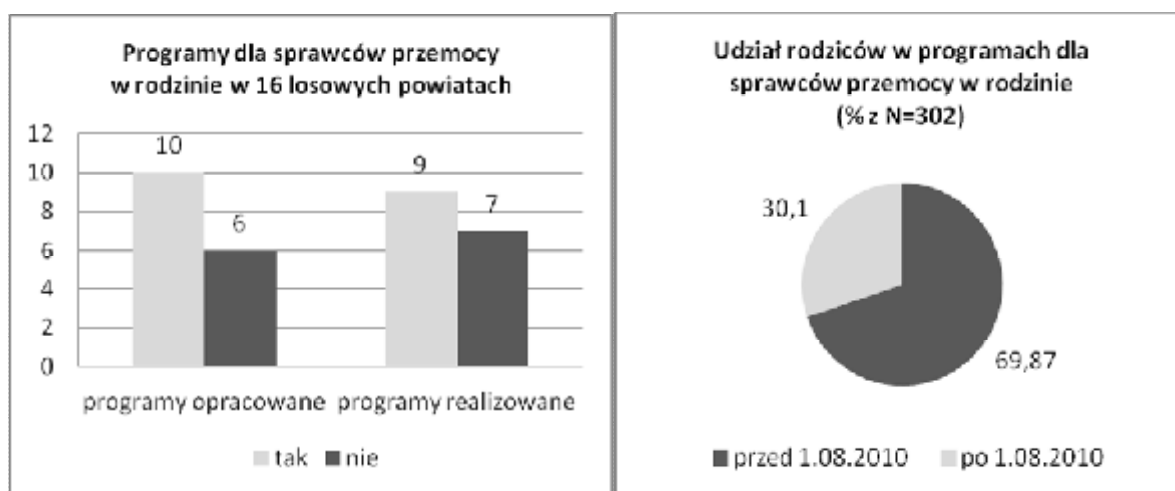
Łącznie z Ośrodków Wsparcia oraz Ośrodków Interwencji Kryzysowej po 1.08.2010 roku w badanych powiatach (informacje z 11 powiatów) skorzystało 302 dzieci. Należy jednak podkreślić, że nie wszystkie powiaty prowadzą odpowiednie statystyki dotyczące korzystania przez dzieci z placówek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Stwierdzono również, że w większości badanych powiatów istnieją formy poradnictwa w sprawach przemocy nad dzieckiem w rodzinie. W 1 powiecie (na 16) utworzone zostały one po wejściu w życie Ustawy, a w innych działały już wcześniej. Jednak jedynie w połowie badanych powiatów (56% - 9 powiatów), wśród istniejących form poradnictwa są formy przeznaczone dla dzieci. Wymieniano w tym względzie psychologa zatrudnionego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, punkty konsultacyjne lub interwencji kryzysowej, oraz w 1 powiecie telefon zaufania dla młodzieży. Po 1.08.2010 roku w 9 powiatach z form poradnictwa skorzystało 348 dzieci. Porównanie tych danych z danymi z wcześniejszych lat pokazuje, że zainteresowanie dzieci poradnictwem w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie wzrasta. W grupie dzieci, które skorzystały z tych form w ciągu kilku ostatnich lat, 37% zwróciło się o wsparcie po 1.08.2010 roku.

Zadaniem powiatów w świetle Ustawy jest także opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie oraz opracowanie i realizacja programów promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w rodzinach zagrożonych przemocą. W ponad połowie badanych powiatów (9 na 16) programy takie istnieją, ale należy dodać, że opracowane i realizowano je jeszcze przed 1.08.2010 roku. Z udostępnionych danych wynika, że po 1.08.2010 roku nastąpił wzrost udziału rodziców w tego typu programach. Od 2006 roku udział w nich wzięło 302 rodziców, w tym po wejściu w życie Ustawy 91 rodziców, tj. ponad 28% spośród wszystkich rodziców uczestniczących w takich programach.

Jedynie w 1/4 powiatów po 1.08.2010 roku opracowano programy profilaktyczne dotyczące wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w rodzinach zagrożonych problemem przemocy

Po 1.08.2010 roku w programach poprawy kompetencji wychowawczych (wdrażania prawidłowych metod wychowawczych) na terenie badanych powiatów (w 6 powiatach) wzięło udział 265 rodziców.

Działania w gminach³⁰

Analiza danych uzyskanych z 44 losowo wybranych gmin ukierunkowana została na kilka aspektów:

- zakres problemu krzywdzenia dziecka,
- występowanie specyfikacji osoby dziecka w programach gminnych,
- wsparcie dzieci-ofiar przemocy w rodzinie,
- podnoszenie kompetencji osób realizujących działania Ustawy.

Zakres występowania problemu krzywdzenia dziecka w rodzinie

Dane na temat zjawiska krzywdzenia dziecka uzyskano z 20% badanych gmin. W świetle tych danych (informacje z 9 gmin) widoczny jest wzrost ujawnionych przypadków przemocy nad dzieckiem w rodzinie po 1.08.2010 roku w stosunku do 4 wcześniejszych lat, co można interpretować jako korzystny wpływ Ustawy.

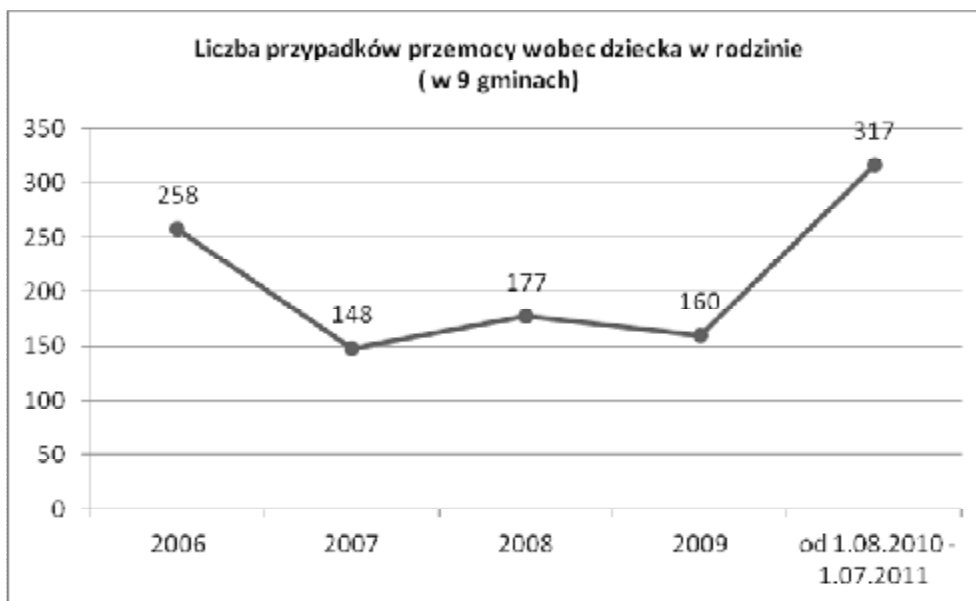
³⁰ Zadania własne gminy w świetle ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw obejmują:

1/ opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,

2/ prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą,

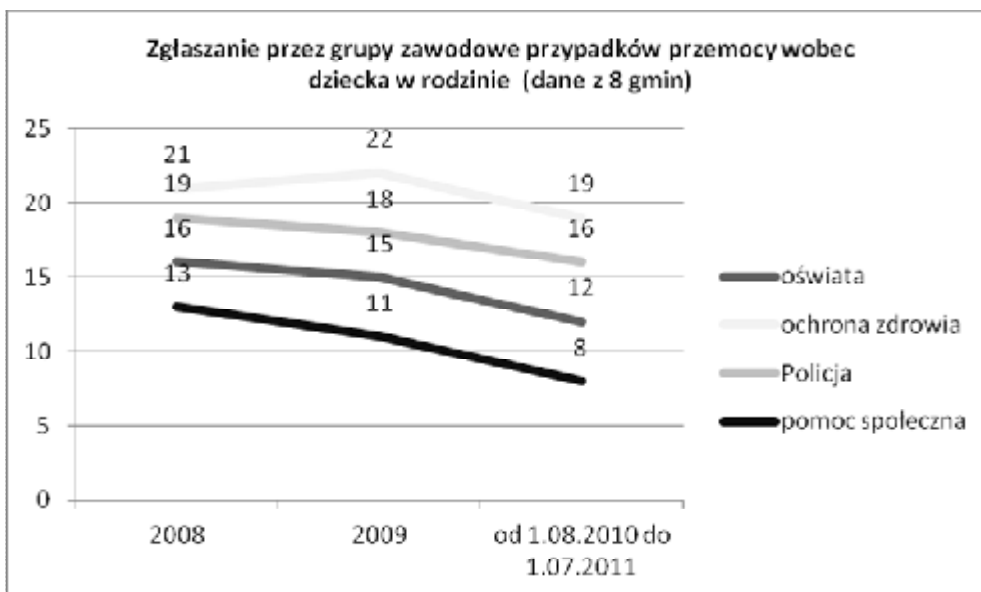
c/ zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia

d/ tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

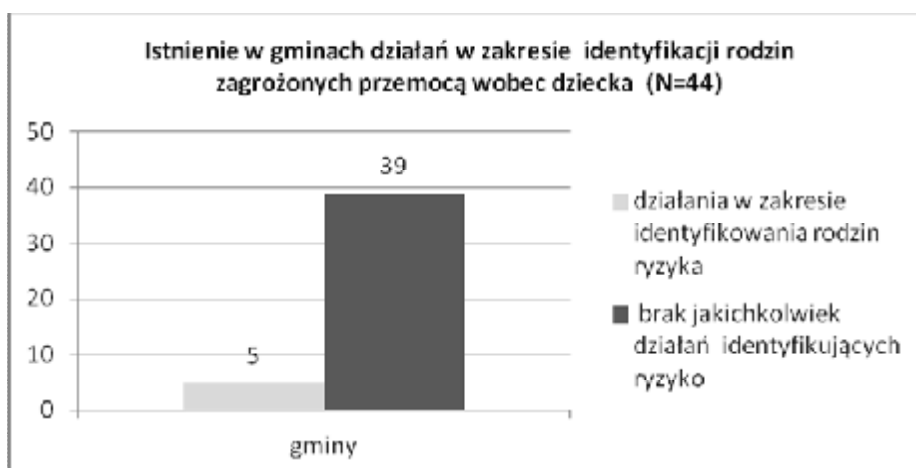
Po 1.08.2010 roku więcej gmin zaczęło prowadzić statystyki dotyczące występowania przypadków przemocy nad dzieckiem (wzrost z 9 do 21). To także wydaje się być bezpośrednim wpływem Ustawy. W tej sytuacji można rekomendować wprowadzenie procedury odnotowywania w gminach przypadków dzieci doznających przemocy w rodzinie na podstawie określonych źródeł (w tym procedury Niebieskie Karty) oraz według innych racjonalnych wskaźników i źródeł, jak też sugerować racjonalny sposób systematyzowania tych danych.

Starano się też ustalić, jakie grupy zawodowe dokonują zgłoszeń przypadków przemocy nad dzieckiem. Także w tym aspekcie podkreślić należy brak prowadzenia dotychczas przez większość gmin (ponad 80%) odpowiednio przydatnych statystyk. Dane, które pozyskano (od 8 gmin), wskazują na nieznaczny spadek po 1.08.2010 roku liczby zgłoszeń dokonywanych przez przedstawicieli określonych grup zawodowych.

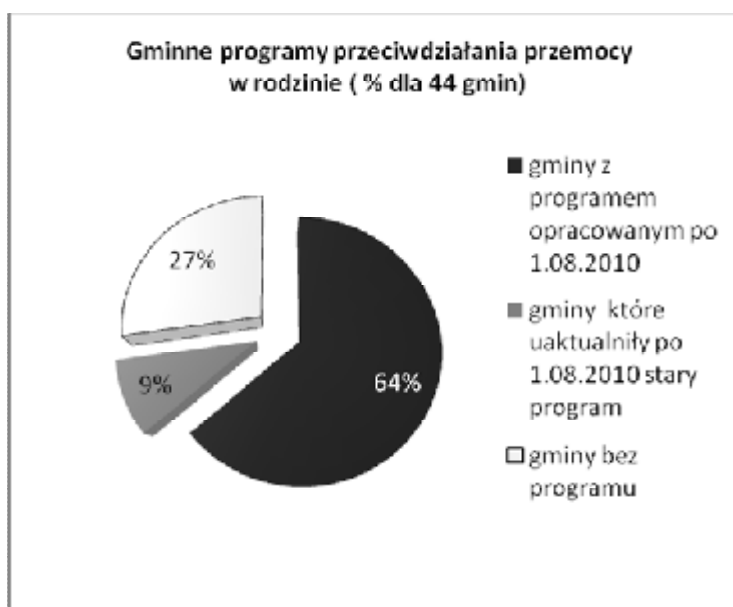
Sytuację tę można po części tłumaczyć niejednoznacznością procedury zgłaszania przemocy w rodzinie, wynikającą z opóźnienia wprowadzenia procedury „Niebieskie Karty”. Odpowiednie rozporządzenie zostało wydane 13 września 2011 roku i weszło w życie 17 października 2011 roku.

Dla celów określania w środowisku lokalnym rozmiarów zjawiska przemocy nad dzieckiem w rodzinie istotne jest opracowanie procedur identyfikowania przypadków oraz identyfikowania rodzin szczególnie zagrożonych wystąpieniem przemocy (tzw. rodzin ryzyka). Przeprowadzone badania wykazują, że niemal w żadnej gminie procedury takie nie funkcjonują. Również ta sytuacja sugeruje potrzebę określenia, najlepiej na poziomie centralnym, takich procedur identyfikacyjnych opartych na aktualnej wiedzy o zjawisku.

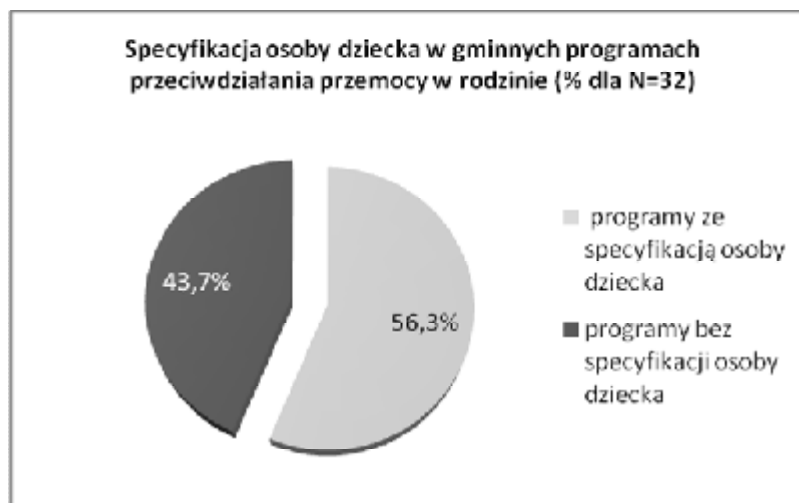
Przeciwdziałanie przemocy wobec dziecka w rodzinie w programach gminnych

Podstawą podejmowania działań w gminie jest i powinien być w świetle Ustawy, gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Proces tworzenia tych programów jest w gminach dość dynamiczny.

Badania wykazały, że w momencie ich realizacji (dane z gmin zbierano od końca czerwca do początku sierpnia 2011 roku) w 73% gmin (32 gminy) programy powstały lub uaktualniono programy powstałe przed nowelizacją³¹. Jedynie w programach 18 gmin, tj. w 56% opracowanych i przyjętych gminnych programach, dokonano specyfikacji działań ze względu na dziecko jako ofiarę przemocy w rodzinie.

³¹ Stan na początek sierpnia 2011 roku chociaż, jak się okazało, dane z badań losowych gmin w tym zakresie są w dużym stopniu proporcjonalnie zgodne z danymi ogólnopolskimi zaprezentowanymi przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w Informacji o skutkach obowiązywania ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw okazywanej RPD w październiku 2011 roku

W gminnych programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których dokonano specyfikacji osoby dziecka, przewidziano w tym zakresie następujące działania:

- edukacja na temat zjawiska przemocy wobec dziecka poprzez różne formy sprzyjające poszerzeniu wiedzy oraz działalność informacyjna,
- tworzenie pomocy wolontariackiej na rzecz dzieci krzywdzonych,
- organizowanie konkursów w zakresie zapobiegania przemocy domowej, inspirowanie nowych rozwiązań w tym zakresie,
- aktywizacja społeczności lokalnych, w tym instytucji, organizacji i mediów, do podejmowania działań na rzecz dzieci krzywdzonych,
- tworzenie warunków dla bezpiecznego spędzania czasu przez dzieci poprzez działalność świetlic środowiskowych oraz wspieranie różnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży,
- prowadzenie poradnictwa dla rodziców oraz ich edukacja mająca na celu wzmocnienie i poprawę kompetencji opiekuńczych i wychowawczych w rodzinach zagrożonych przemocą oraz edukacja rodziców na rzecz wychowania bez przemocy,
- diagnoza ilościowa i jakościowa zjawiska przemocy w rodzinie, inicjowanie i wspieranie badań na temat zjawiska,
- monitorowanie sytuacji rodzin podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej,
- opracowanie procedur pomocy dziecku krzywdzonemu,
- propagowanie skutecznych sposobów powstrzymywania przemocy domowej i radzenia sobie z przemocą,
- zapewnienie schronienia ofiarom przemocy domowej,
- szkolenia o metodach przeciwdziałania i postępowaniu wobec dziecka – ofiary przemocy w rodzinie dla różnych osób (grup zawodowych),
- rozwój działalności asystenta rodziny,

- upowszechnienie korzystania przez dzieci z form pomocy psychologicznej,
- prowadzenie grup wsparcia,
- wypracowanie standardów służb w zakresie współpracy na rzecz pomocy dziecku doznającemu przemocy – organizowanie superwizji poświęconych problematyce pracy z dzieckiem krzywdzonym i jego rodziną,
- zapewnienie właściwych warunków do przesłuchań i prowadzenia rozmów z dzieckiem,
- opracowanie programów terapeutycznych dla dzieci.

Wsparcie dzieci-ofiar przemocy domowej w gminach – zapewnienie miejsca w ośrodkach i placówkach

Wśród losowo badanych 44 gmin, tylko 1 gmina posiada własny, specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Niemal wszystkie badane gminy (41) zapewniają miejsca ofiarom przemocy w rodzinie w pobliskich gminach lub ośrodkach powiatowych, realizując tym samym ustawowe zadanie zapewnienia miejsca w ośrodkach wsparcia. Większość gmin nie prowadzi jednak odpowiednich statystyk, dotyczących korzystania przez dzieci z ośrodków wsparcia lub gromadzi takie dane w sposób niesystematyczny.

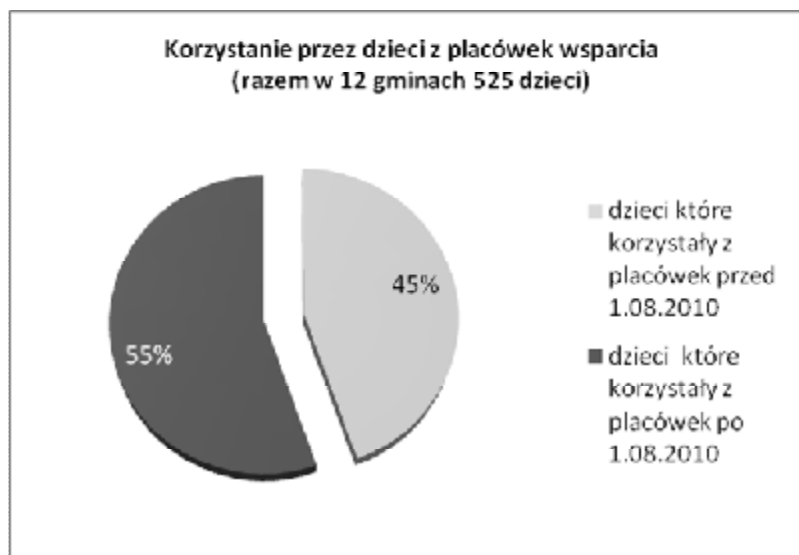
Istnienie innych placówek wsparcia dla dzieci, w tym ofiar przemocy w rodzinie, zadeklarowało 34% badanych gmin, a 46% z nich zapewnia swoim dzieciom możliwość skorzystania z takich placówek poza miejscem zamieszkania.

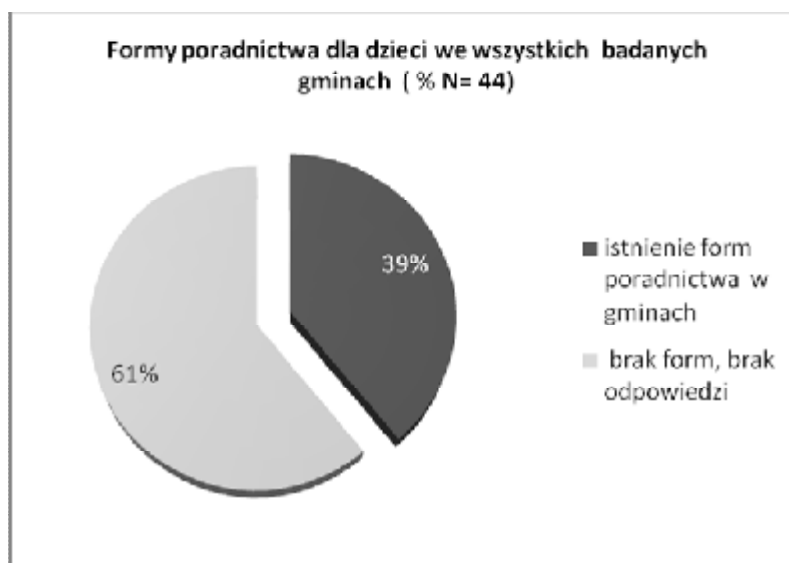
W gminach rzadko prowadzone są statystyki ukazujące zakres korzystania przez dzieci z różnych form wsparcia. Niemal 70% gmin nie przedstawiło danych. Tymczasem dane tego

typu powinny być gromadzone w celu racjonalnego monitoringu zjawiska przemocy wobec dzieci. Wskazać należy, że zgodnie z Ustawą, monitoring jest zadaniem Wojewodów.

Dane uzyskane z 12 gmin wskazują, że po 1.08.2010 roku wzrosła liczba dzieci korzystających z form wsparcia.

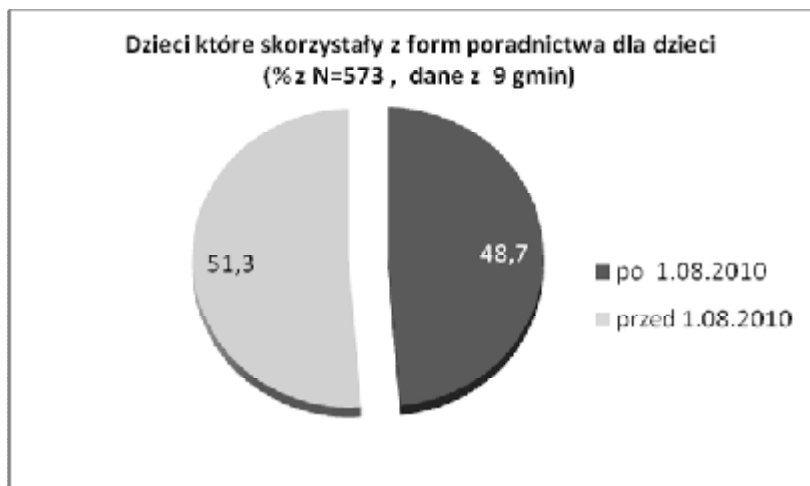

W ramach monitoringu, ustalono też, że w ponad połowie badanych gmin (w 24 gminach) istnieją formy poradnictwa dla ofiar przemocy w rodzinie, w innych mieszkańcy mogą skorzystać z placówek poradnictwa w pobliskich gminach lub placówkach powiatowych. Jednak łącznie we wszystkich tych gminach jedynie w 39% (w 17 gminach) istnieją formy poradnictwa w sprawach przemocy w rodzinie adresowane do dzieci.

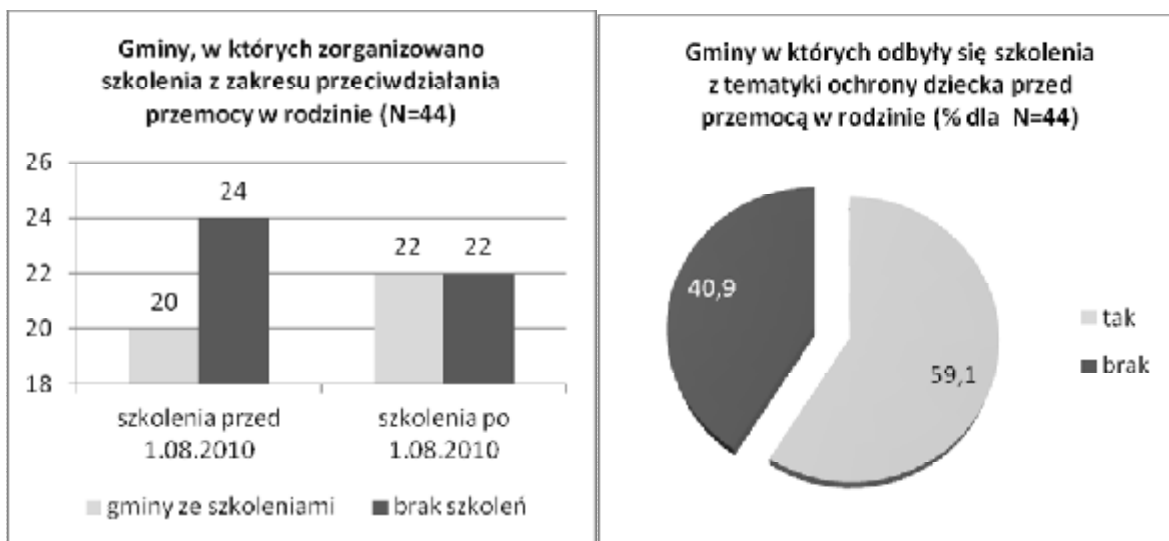
Ponadto, gminy rzadko wskazywały na dostępność do pożądaných formy poradnictwa takich, jak punkt psychologiczny w szkole, pedagog w szkole, dyżur psychologa dla dzieci w Ośrodku

Pomocy Społecznej. Co więcej, gminy nie prowadzą w tej mierze potrzebnych statystyk. Jedynie 16% spośród badanych gmin podało dane dotyczące liczby dzieci korzystających z różnych form poradnictwa w sprawach przemocy w rodzinie. Z danych, które otrzymano, wynika jednak, że po 1.08.2010 roku nastąpił wzrost popularności korzystania przez dzieci z tych możliwości.

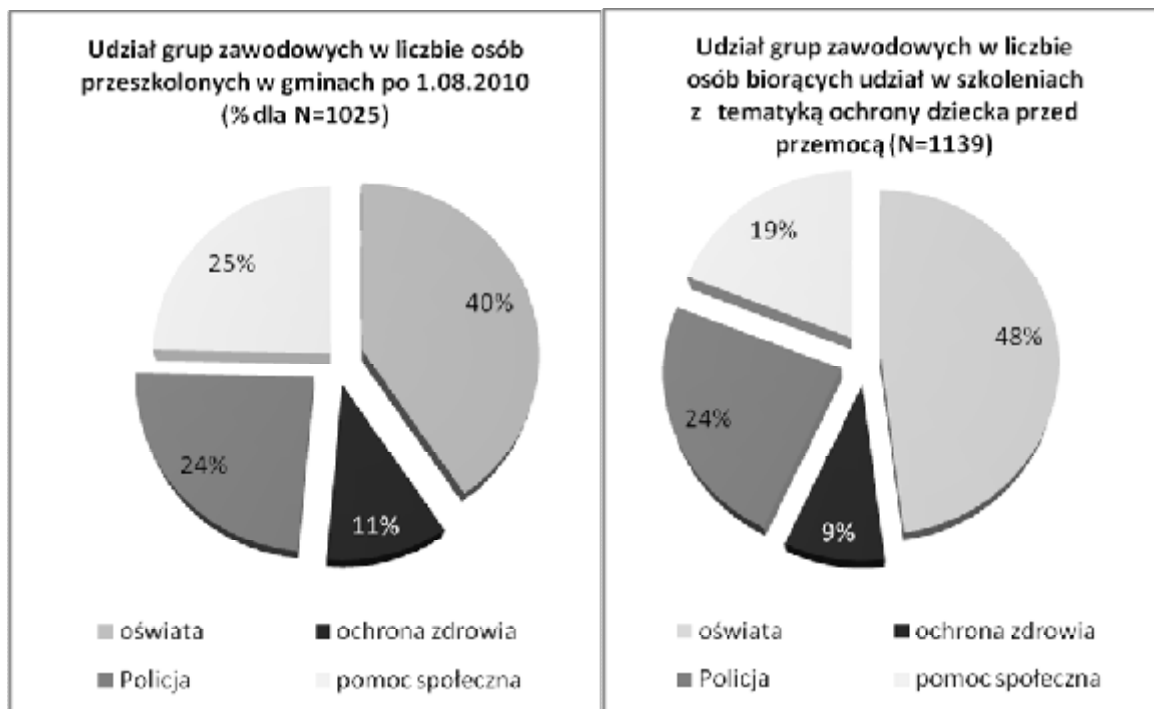

Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania ustawy

Zebrane dane ukazują, że tylko w 45% badanych gmin zorganizowane zostały szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przy czym należy podkreślić, że po 1.08.2010 roku nastąpiła nieznaczna intensyfikacja tych szkoleń – zorganizowano je w 50% badanych gmin. Zazwyczaj w szkoleniach tych – według deklaracji gmin – uwzględniano tematykę ochrony dziecka przed przemocą domową. Jednak w perspektywie wszystkich badanych gmin można powiedzieć, że w 60% gmin odbyły się (kiedykolwiek) szkolenia na temat ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie.

Udział grup zawodowych w szkoleniach o przemyśle w rodzinie oraz poruszających tematykę ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie zorganizowanych po 1.08.2010 roku w badanych gminach był zróżnicowany. Wśród osób biorących udział w szkoleniach największy był udział przedstawicieli oświaty, a najmniejszy ochrony zdrowia.

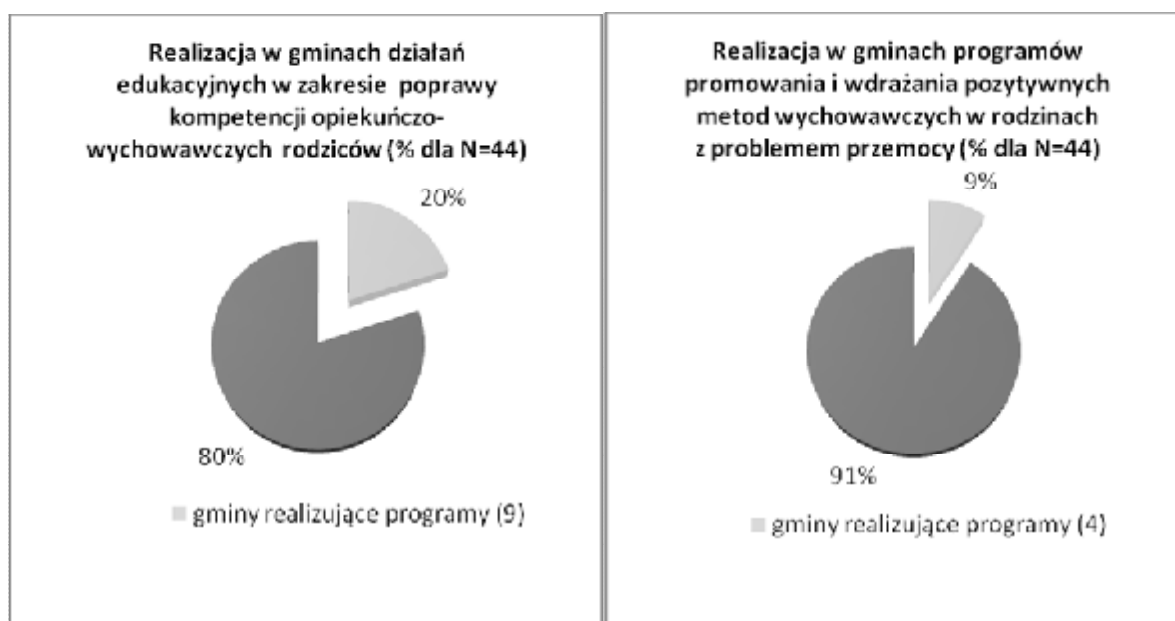

W 12 badanych gminach w szkoleniach uwzględniono problem rozpoznawania przypadków krzywdzenia dziecka w rodzinie. Udział w nich wzięło 686 osób. Podobnie w nielicznych gminach (w 5) szkolenia poruszały kwestie rozpoznawania zagrożenia przemocą w rodzinie. Ten obszar tematyczny szkoleń zdecydowanie powinien być bardziej reprezentowany.

Podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców

Działania mające na celu wzmocnienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą realizowane są jedynie w małej części badanych gmin – w **20%** badanych gmin (9 gmin), przy czym w większości z nich (6) są to programy realizowane już od kilku lat.

Natomiast jedynie w 4 spośród badanych gmin (**9%**) realizowane są programy promowania i wdrażania pozytywnych metod wychowawczych w rodzinach z problemem przemocy.

* * *

Badania pokazały, że proces organizowania i realizowania działań Ustawy w powiatach i gminach jest nierównomierny i dość powolny. O ile odpowiednie zadania formalne zostały w większości wypełnione, o tyle realizacja działań praktycznych takich, jak zapewnienie wsparcia, organizacja poradnictwa, organizowanie odpowiednich tematycznych szkoleń oraz realizacja programów korekcyjnych i profilaktycznych w stosunku do rodzin z problemem przemocy wobec dziecka, wymaga zdecydowanej intensyfikacji. W zakresie pilnych czynności, jakie powinno się podjąć w podstawowych jednostkach samorządu terytorialnego, wskazać należy następujące rekomendacje:

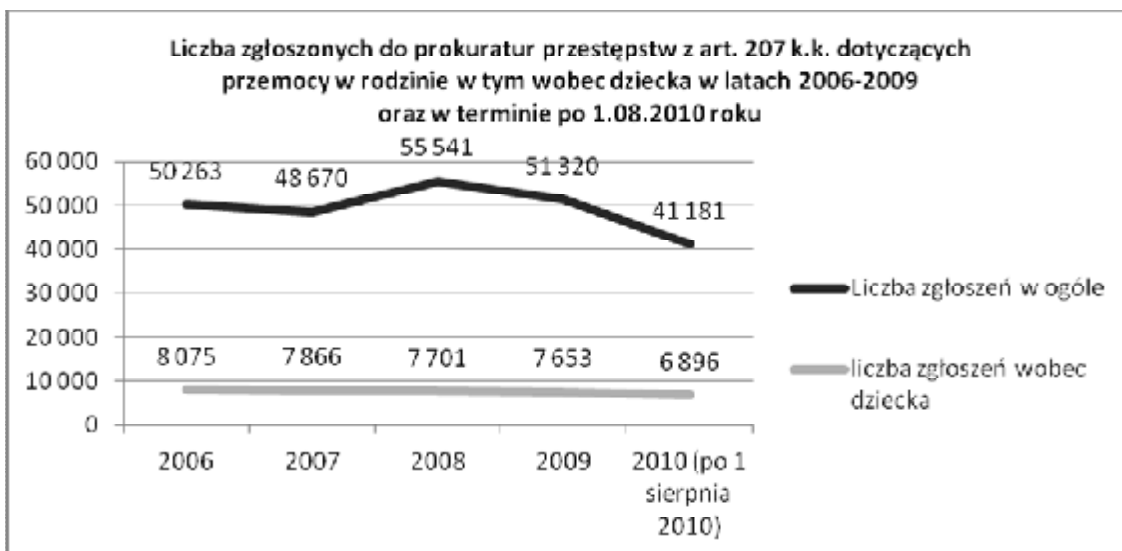
1. Potrzebna jest większa specyfikacja dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie w lokalnych programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie, poprzez ukierunkowanie działań na jego osobę.

2. Konieczna jest poprawa jakości gromadzonych danych i prowadzonych statystyk na poziomie lokalnym w zakresie:
 - specyfikacji osoby dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie w różnych rejestrach dotyczących występowania zjawiska przemocy w rodzinie,
 - specyfikacji realizowanych działań i form pod kątem dziecka jako beneficjenta korzystającego z różnych możliwości lokalnych, oraz w zakresie korzystania przez dzieci z różnych form pomocy i wsparcia,
 - korzystania przez dzieci z różnych form poradnictwa,
 - szczegółowych danych dotyczących szkoleń podnoszących kompetencje i osób w nich uczestniczących,
 - osób dokonujących zgłoszeń przypadków przemocy na dzieckiem do określonych instytucji,
 - liczby rodziców objętych programami korekcyjno-wyrównawczymi, programami poprawy kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, czy programami wdrażania pozytywnych metod wychowawczych.
3. Konieczna jest intensyfikacja działań w zakresie tworzenia form poradnictwa w sprawach przemocy w rodzinie dostosowanych dla dzieci.
4. Potrzebna jest intensyfikacja procesu podnoszenia kompetencji osób realizujących zadania Ustawy w zakresie ochrony dzieci przed przemocą. W szczególności należy położyć nacisk na rozpoznawanie przypadków krzywdzenia oraz rozpoznawanie rodzin zagrożonych przemocą, poprzez szkolenia oparte na standardach odpowiadających współczesnej, aktualnej wiedzy o zjawisku i działaniach wobec niego.
5. Ze względu na konkretne zadania diagnostyczne formułowane wobec określonych osób i podmiotów lokalnych przez Ustawę i Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty”, korzystnym rozwiązaniem będzie wprowadzenie na poziomie lokalnym precyzyjnych standardów w zakresie identyfikowania i diagnozowania przypadków występowania przemocy wobec dziecka.
6. Konieczna jest intensyfikacja procesu wdrażania w praktykę lokalną programów podnoszenia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców oraz programów promowania i wdrażania pozytywnych metod wychowawczych w rodzinach zagrożonych przemocą. Należy również zachęcać samorządy do realizacji podobnych programów wobec całej lokalnej społeczności.

5. Występowanie problemu przemocy wobec dziecka w rodzinie – dynamika zjawiska na tle wejścia w życie Ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw

Wobec braku funkcjonowania w Polsce centralnego systemu rejestrowania przypadków i podejrzeń przemocy nad dzieckiem (a systemy takie funkcjonują w wielu państwach), obrazowanie rozmiarów występowania zjawiska przemocy nad dzieckiem w rodzinie ma charakter w gruncie rzeczy szacunkowy i wymaga opierania się na różnych źródłach danych. Podstawowe dane na temat rozmiarów zjawiska przemocy nad dzieckiem w rodzinie w kategoriach rejestrowanych przestępstw udostępnione zostały przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Sprawiedliwości, Prokuratora Generalnego oraz Komendanta Głównego Policji. Ponadto, kierując się międzynarodowymi standardami w zakresie monitorowania przestrzegania praw dzieci i ich ochrony, zwrócono się także do Ministra Zdrowia o dane dotyczące występowania zjawisk zdrowotnych związanych z problemem przemocy nad dzieckiem.

Z zebranych danych wynika, że w latach 2006-2009 na tle malejącej ogólnej liczby stwierdzonych przestępstw, liczba przestępstw, w których pokrzywdzeni byli małoletni utrzymywała się na podobnym poziomie (stanowiąc w poszczególnych latach odpowiednio 13,05%, 14,01%, 14,94%, 14,80%), a w okresie od 1.08.2010 roku do grudnia 2010 roku miała tendencję spadkową (1 102 zgłoszeń), stanowiąc 13,03% ogółu zgłoszeń. Tendencję spadkową po 1 sierpnia 2010 roku widać też w liczbie zgłaszanych do prokuratur przypadków popełnienia przestępstwa z art. 207 Kodeksu karnego, dotyczących przemocy wobec dziecka – (8 075 w 2006 roku do 7 653 w 2009 roku, a po wejściu w życie nowelizacji ustawy zgłoszono do prokuratur 6 896 przestępstw z art. 207 Kodeksu karnego, co stanowiło 16,74% ogółu zgłoszeń).

Dane Prokuratury Generalnej

Wydaje się, że jednoznaczne wnioskowanie o wpływie nowelizacji Ustawy na dynamikę rejestrowanych podejrzeń przestępstw przemocy w rodzinie będzie możliwe dopiero po upływie kolejnych lat sprawozdawczych. Liczba przypadków zarejestrowanych po 1.08.2010 roku sygnalizuje jedynie możliwy wzrost zgłoszeń, co byłoby pożądanym efektem Ustawy.

Zakres przemocy wobec dziecka w rodzinie obrazuje w pewnym stopniu liczba zgłoszeń podejrzenia wystąpienia przemocy, składanych do prokuratur przez osoby najbliższe dziecku, Policję, pracowników służby zdrowia, kuratorów, pracowników szkół i przedszkoli, pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, a nieraz przypadkowych obserwatorów. Na tle lat sprawozdawczych 2006-2009 wynosi ona około 7 tysięcy rocznie, natomiast od wejścia w życie Ustawy – 5 689 przypadków. Z danych z prokuratur apelacyjnych wynika, że najczęściej zgłoszeń o przemocy wobec dzieci dokonywały osoby najbliższe dziecku.

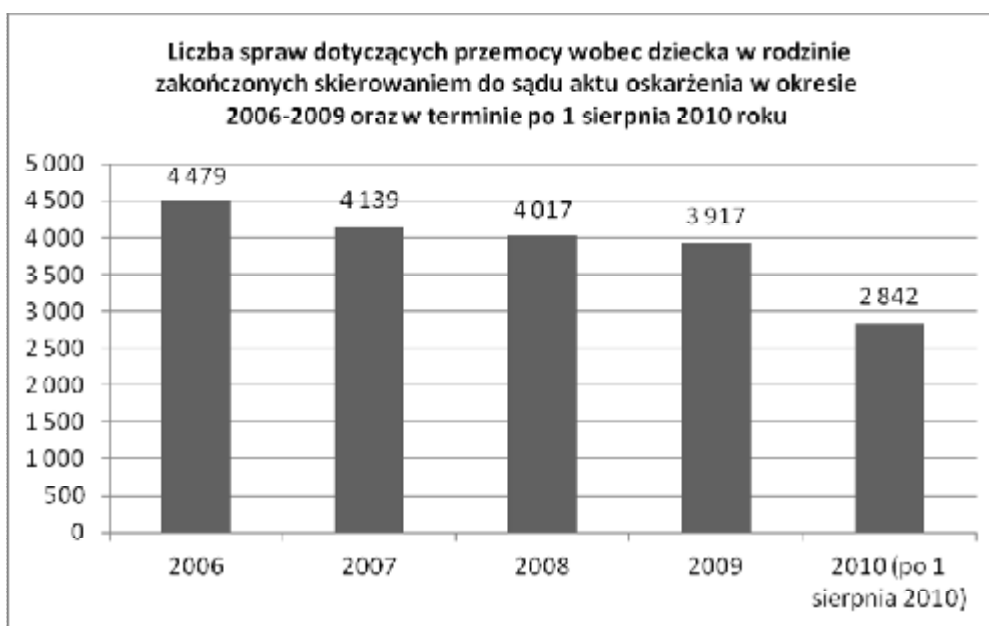

Dane Prokuratury Generalnej

Także w przypadku tych danych wyciąganie wniosków o wpływie Ustawy na dynamikę zgłoszeń przypadków jest na razie przedwczesne, choć mogą nasuwać się pierwsze ostrożne przypuszczenia co do wzrostu ich liczby.

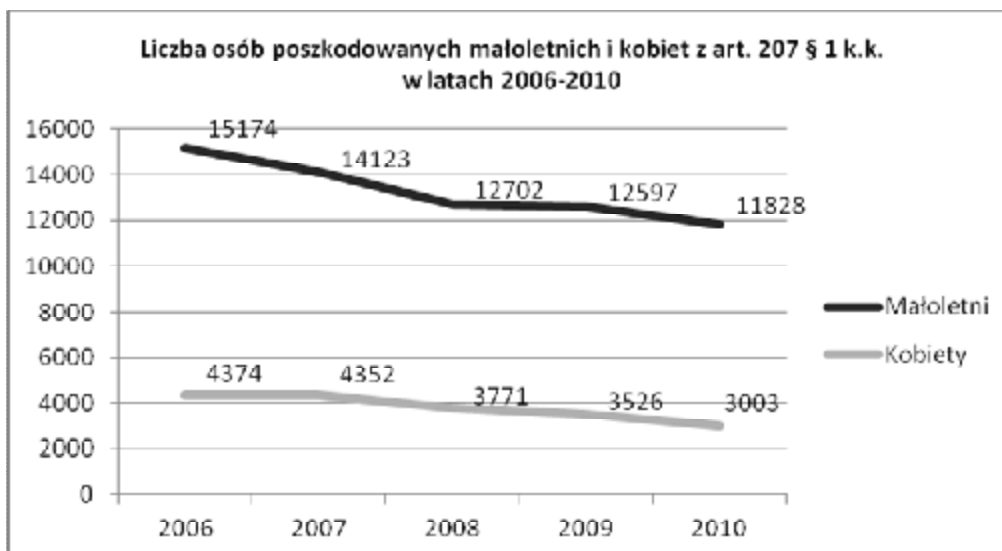
W tym miejscu należy podkreślić jako niekorzystną sytuację braku prowadzenia szczegółowych danych o liczbie zgłoszeń pochodzących od określonych grup zawodowych i osób. Taki rodzaj statystyk może być bardzo funkcjonalny dla monitorowania zjawiska i poprawy działań w zakresie ochrony dzieci przed przemocą. Z tego względu ten aspekt sprawozdawczości jest stosowany w innych państwach.

Szacując rozmiary zjawiska przemocy nad dzieckiem w rodzinie należy się też przyjrzeć liczbie spraw zakończonych wniesieniem aktu oskarżenia do sądu. Dane te ostrożnie interpretowane wskazują na wzrost liczby spraw – po 1.08.2010 roku miało miejsce 2 842 spraw, wobec 4 479 do 3 917 spraw w latach sprawozdawczych 2006-2009.

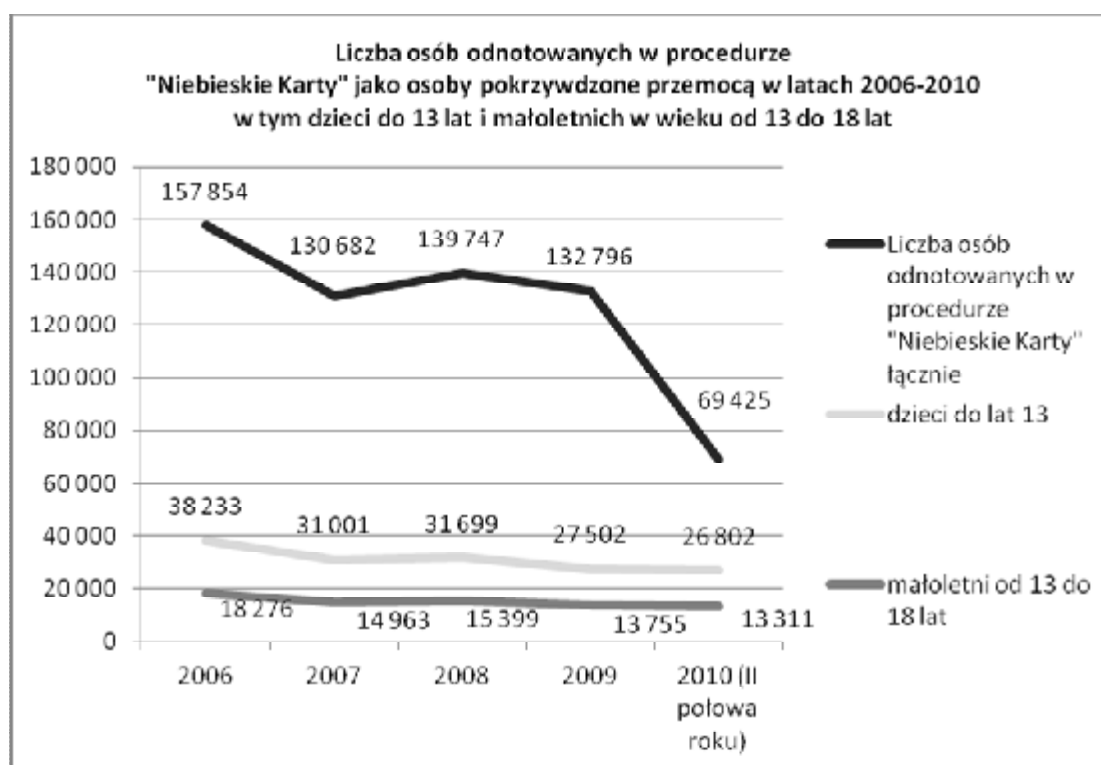
Dane Prokuratury Generalnej

Jeśli porównamy liczby obrazujące zakończone postępowania, to kierując się liczbą małoletnich poszkodowanych z art. 207 Kodeksu karnego (o znęcanie się nad członkiem rodziny) w latach 2006-2009 i w 2010 roku, zauważa się tendencję spadkową – z około 4 374 w 2006 do 3 003 w 2010 roku.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości

Dane, dotyczące dzieci-ofiar przemocy w rodzinie w statystykach Niebieskie Karty (liczba ofiar małoletnich do 13. roku życia) ukazują dość systematyczny spadek z 37 227 w 2005 roku³² do 26 802 w roku 2010.

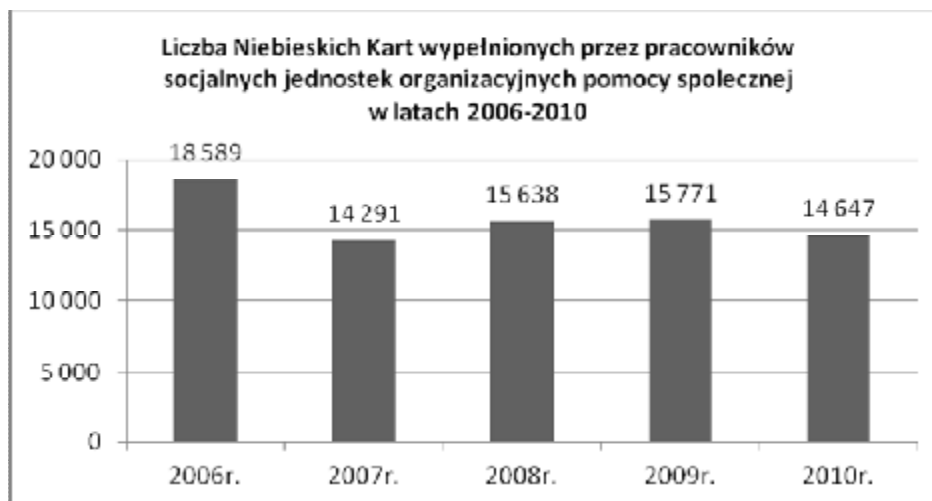
Dane Komendy Głównej Policji

³² Wejście w życie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

* * *

Trudno wiązać mniejsze wartości poszczególnych danych w okresie od 1 sierpnia do 31 grudnia 2010 roku w porównaniu z poprzednimi okresami sprawozdawczymi, z wpływem wejścia w życie Ustawy. Zaznaczające się w powyższych statystykach tendencje spadkowe mają charakter stały od kilku lat. Ponadto, dane za ostatni okres nie obejmują równego roku. Odczuwalna funkcjonalność Ustawy wiązałaby się w pierwszym okresie raczej ze wzrostem statystyk, niż z ich spadkiem. Taka prawidłowość wystąpiła w innych państwach w sytuacji wprowadzenia w nich zmiany prawa w zakresie poprawy wykrywalności przemocy w rodzinie oraz ochrony dzieci. Spadek wartości tego typu danych to perspektywa kilku następnych lat. Dopiero wówczas – przy założeniu poprawy jakości danych statystycznych – będzie można ocenić funkcjonalność Ustawy.

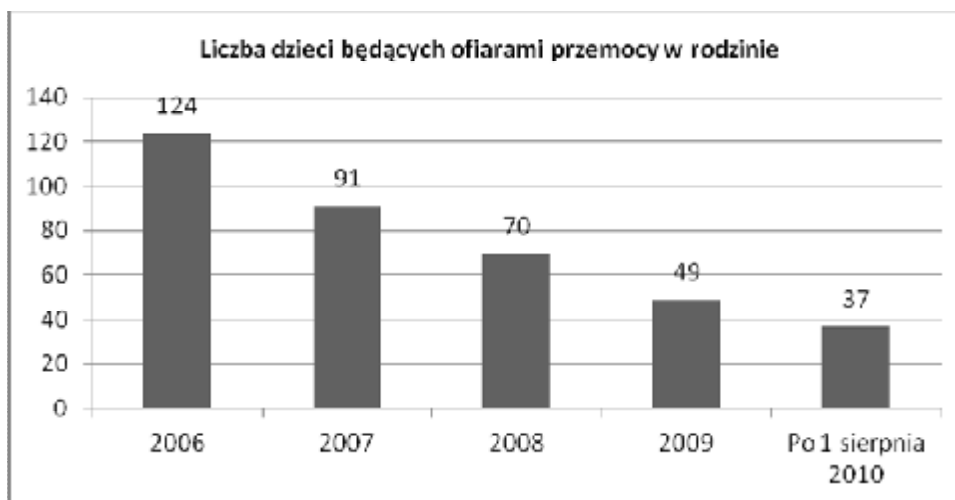
W statystykach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej występuje nieznaczna tendencja spadkowa, dotycząca liczby wypełnionych Niebieskich Kart przez pracowników służb społecznych z 18 589 w 2006 roku do 14 647 w 2010 roku. Jednak brak jest w tych danych – co należy podkreślić jako sytuację niekorzystną dla monitorowania zjawiska – specyfikacji osoby dziecka jako ofiary przemocy domowej.

Dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

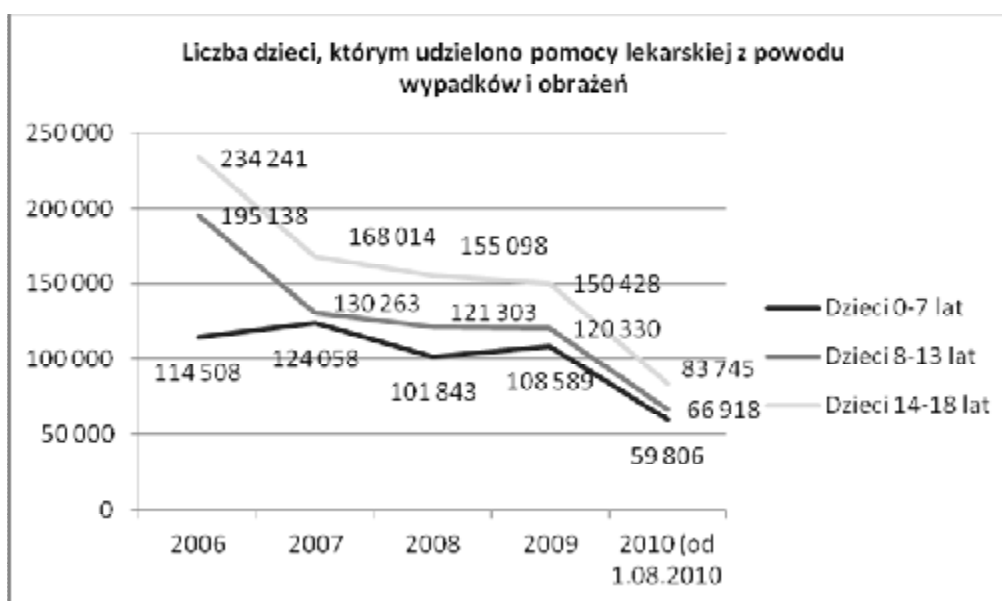
Informacje przekazane przez Ministerstwo Zdrowia dotyczyły liczby przypadków dzieci-ofiar przemocy domowej ujmowanych w sprawozdawczości jako dane dotyczące realizacji umów ze świadczenia określanego jako Zespół Dziecka Maltretowanego lub z rozpoznaniem tego Zespołu. Ujawniają one spadek wartości liczbowych w kolejnych latach 2006-2009; z 124 przypadków w 2006 roku do 49 w 2009. Po 1.08.2010 roku (do końca 2010 roku) odnotowano

37 przypadków. Sytuacji widocznego spadku nie można jednoznacznie przypisywać zmniejszaniu się natężenia zjawiska przemocy wobec dzieci.

Dane Ministerstwa Zdrowia

W świetle standardów międzynarodowych pośrednimi wskaźnikami stosowanymi dla ukazania rozmiarów sytuacji dzieci oraz zjawiska krzywdzenia dzieci są liczby wypadków i obrażeń, jakim uległy dzieci oraz śmiertelność do 5. roku życia (tzw. wskaźnik U5MR³³).

Dane Ministerstwa Zdrowia

³³ Under Five Mortality Rate.

Dane Ministerstwa Zdrowia

O ile pewna tendencja spadkowa jest widoczna we wskaźniku liczby dzieci, którym udzielono pomocy medycznej z powodu wypadków i obrażeń – po 1.08.2010 roku udzielono pomocy 210 469 dzieciom (w tym 59 806 dzieciom do 7. roku życia) – o tyle wskaźnik śmiertelności do 5 r.ż. wykazuje w latach 2006-2009 niewielkie wahania i wynosił od 2 626 w 2006 roku do 2 656 w 2009 roku. Niestety, nie uzyskano danych dotyczących tego wskaźnika po 1.08.2010 roku. Również statystyki medyczne nie pozwalają na razie wnioskować o zmianach w zakresie występowania zjawiska przemocy nad dzieckiem w rodzinie, pod wpływem działania Ustawy.

* * *

Efektów Ustawy w postaci zmniejszenia występowania przemocy wobec dzieci oczekiwać należy dopiero po kilku latach. Wskazane jest zastosowanie podobnego monitoringu po upływie dłuższego czasu od wejścia w życie Ustawy. Wyznaczony ustawowo termin jednego roku złożenia przez Rzecznika Praw Dziecka informacji o skutkach nowelizacji jest za krótki, aby wystąpiły wyraźnie jej skutki. W celu prowadzenia odpowiedniego monitoringu modernizacji wymaga jednak system gromadzenia danych, dotyczących problemu przemocy w rodzinie.

6. Wykorzystywanie środków w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wprowadzonych przez Ustawę z perspektywy dziecka-ofiary przemocy domowej

Ustawa wprowadziła kilka nowych instytucji, które mogą być rozpatrywane jako środki zwiększające ochronę dzieci-ofiar przemocy w rodzinie, w kontekście izolacji sprawcy przemocy od ofiary. Podkreślić jednak należy, że statystyki te nie specyfikują sytuacji przemocy wobec dziecka w rodzinie, rozumianej w kontekście przemocy pośredniej (kiedy dziecko nie jest bezpośrednio obiektem znęcania się, tylko jego świadkiem), czyli w ogóle odnotowania istnienia dziecka w rodzinie, w której stosowano przemoc. Środki zwiększające izolację sprawcy przemocy w rodzinie od ofiary stosowane są jako środki zapobiegawcze, karne i probacyjne. W roku 2010 częściej wykorzystywano je jako środki zapobiegawcze i probacyjne niż karne, co wydaje się być zgodne z ideą Ustawy.

W 2010 roku jako środek zapobiegawczy wobec osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie zastosowano³⁴:

- nakaz opuszczenia mieszkania w 209 przypadkach,
- dozór Policji pod warunkiem opuszczenia mieszkania w 337 przypadkach,
- dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymywania się od kontaktu z pokrzywdzonym w 891 przypadkach.

W ramach środków probacyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie sądy powszechne orzekły w 2010 roku³⁵:

- powstrzymywanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób w 99 przypadkach,
- powstrzymywanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach w 170 przypadkach,
- opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w 279 przypadkach,
- powstrzymywanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób w 554 przypadkach.

³⁴ Dane Prokuratury Generalnej.

³⁵ Dane Ministerstwa Sprawiedliwości.

Jako środki karne sądy powszechne wobec sprawców przemocy w rodzinie orzekły środki karne w postaci³⁶:

- obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach – w 16 przypadkach,
- zakazu kontaktowania się z określonymi osobami – w 81 przypadkach,
- zakazu zbliżania się do określonych osób – w 26 przypadkach,
- zakazu opuszczenia określonego miejsca pobytu bez zgody sądu – nie orzekano,
- nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym – w 20 przypadkach.

Sądy orzekły w 2010 roku wobec sprawców przemocy w rodzinie i inne środki³⁷:

- powstrzymywanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających w 9 449 przypadkach,
- poddanie się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym w 1 914 przypadkach,
- poddanie się oddziaływaniom terapeutycznym w 122 przypadkach,
- uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych w 253 przypadkach.

Analiza zgromadzonych informacji uzyskanych w ostatnim czasie przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej o liczbach dzieci odbieranych z rodzin (na mocy art. 12a. Ustawy), pochodzących od pracowników socjalnych i danych Policji oraz Wojewodów, przekazanych Rzecznikowi Praw Dziecka, wskazuje, że środek ten zaczęto stosować w praktyce, a liczba jego zastosowań osiągnęła od 1 sierpnia 2010 roku kilkaset przypadków:

- pomoc społeczna wykazała 588 przypadków,
- Policja wykazała 371 przypadków,
- województwa (z 12) 371 przypadków.

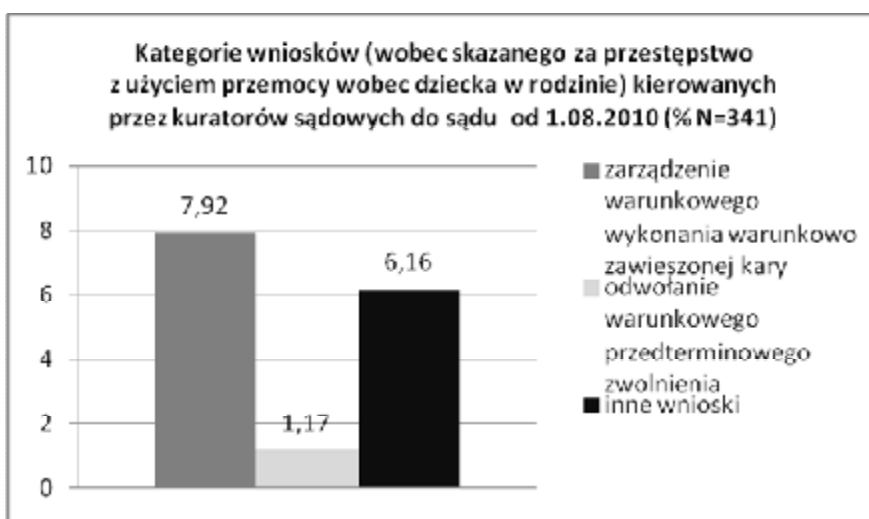
Jak widać statystyki te są na razie niespójne, wskazujące rozbieżne dane w zależności od źródła pochodzenia. Z pewnością istnieje potrzeba wprowadzenia w tym względzie uporządkowanego systemu sprawozdawczości.

Zakres stosowania środków określanych w Ustawie, w pewnym stopniu obrazuje też liczba wniosków kierowanych po 1.08.2010 roku przez kuratorów sądowych (badaniami objęto 341 kuratorów z terenu całej Polski, badanie miało charakter sondażu drogą elektroniczną):

³⁶ Dane Ministerstwa Sprawiedliwości.

³⁷ Dane Ministerstwa Sprawiedliwości.

- wnioski o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności wobec skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy wobec dziecka w rodzinie skierowało w tym czasie niemal 8% spośród badanych (27),
- wnioski o odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia wobec skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy wobec dziecka w rodzinie skierowało ponad 1% badanych kuratorów (4)
- inne wnioski dotyczące skazanego za przemoc wobec dziecka w rodzinie złożyło ponad 6% badanych kuratorów (21)

Badania własne Rzecznika Praw Dziecka, czerwiec 2011

Łącznie ponad 15% badanych kuratorów (52) złożyło 72 wnioski dotyczące skazanych za przemoc wobec dziecka w rodzinie.

* * *

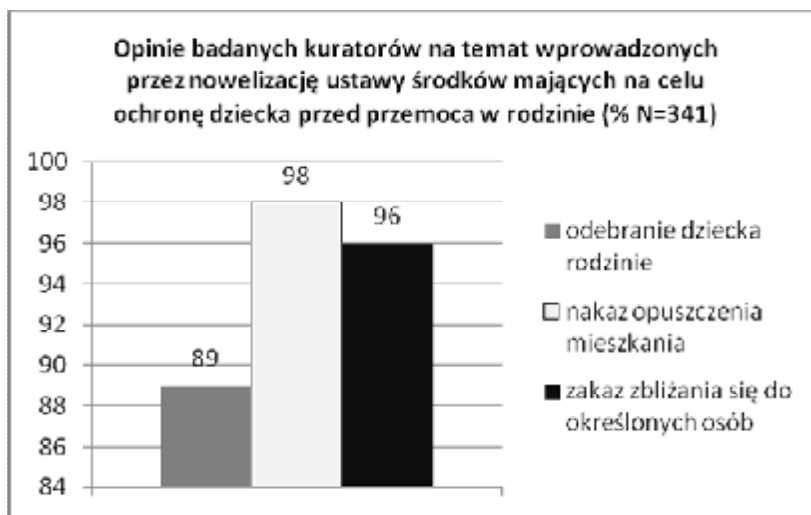
Praktyczne zastosowanie wprowadzonych przez Ustawę środków mających na celu ochronę ofiar przemocy w rodzinie, jak również ich racjonalność oraz efektywność, należałoby analizować poprzez ich wzajemne odniesienie w perspektywie rozwojowej, to znaczy w ujęciu dynamicznym. Analizie powinno się poddawać zakres wykorzystywania w praktyce mniej korzystnych dla dziecka ofiary przemocy w rodzinie rozwiązań na tle środków poprawiających ich bezpieczeństwo w rodzinie. Na przykład przez porównanie dynamicznych danych o zastosowanych środkach izolujących sprawcę przemocy w rodzinie do liczby dzieci ofiar przemocy w rodzinie korzystających z pomocy udzielanej w ramach interwencji kryzysowej i w placówkach pomocy całodobowej – czyli do sytuacji, kiedy to dziecko wraz z matką opuszcza dom. Niestety, analiza taka okazała się w obecnych warunkach niemożliwa ze względu na statyczny (jednoroczny) charakter danych (środki są stosowane od roku) oraz niepełny

i nieuporządkowany jeszcze system sprawozdawczości dotyczący wszystkich pożądaných w tej mierze danych. Poszczególne podmioty centralne – nie dysponują w chwili obecnej stosownymi danymi, bądź danymi wyspecyfikowanymi ze względu na osobę dziecka, na temat zastosowań w praktyce rozwiązań wprowadzonych przez Ustawę (na mocy art.12a i b oraz innych środków o terapeutyczno-korekcyjnym i pomocowym charakterze, o których mówi Ustawa).

W zaistniałej sytuacji można podkreślić, że analiza funkcjonalności (efektywności) środków wprowadzonych przez Ustawę w zakresie poprawy bezpieczeństwa dzieci i ich ochrony przed przemocą, musi opierać się na odpowiednio gromadzonych danych. Stąd konieczne wydaje się wprowadzenie odpowiednich specyfikacji w statystyki zarówno Ministerstwa Sprawiedliwości, jak i Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Najbardziej wskazanym rozwiązaniem byłoby ustalenie standardowych wskaźników monitorowania rozmiarów zjawiska i stosowanych działań, które umożliwią dynamiczny pomiar. Wydaje się, że takie dane jak liczby odebrań dziecka przez pracowników socjalnych zgłoszone do sądu, liczby orzeczeń sądu o odebraniu dziecka w związku z przemocą w rodzinie, liczby rozpatrywanych zażaleń o odebranie dziecka, dane o różnych formach pomocy udzielonych dzieciom ofiarom przemocy w rodzinie, dane dotyczące udziału rodziców w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie i inne wymienione wcześniej rodzaje danych, będą racjonalnymi w tej mierze wskaźnikami. Wzajemnie ze sobą zestawiane mogą stanowić podstawowe parametry racjonalnego pomiaru monitorującego efekty funkcjonowania Ustawy.

Funkcjonalność środków wprowadzonych przez Ustawę z perspektywy ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie, takich jak: odebranie dziecka z rodziny w sytuacji zagrożenia jego zdrowia lub życia, nakaz opuszczenia mieszkania oraz zakaz zbliżania się sprawcy przemocy do określonych osób, analizowano także na tle wypowiedzi środowisk eksperckich: kuratorów sądowych (badanie sondażowe) oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych – Fundacji Dzieci Niczyje oraz Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Niebieska Linia³⁸. Wszystkie te rozwiązania zostały ocenione przez środowiska eksperckie jako środki bardzo obiecujące w kontekście poprawy ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie, choć w porównaniu z pozostałymi środkami, odebranie dziecka uzyskało słabszą aprobatę.

³⁸ W imieniu Fundacji Dzieci Niczyje opinie przedstawiła prawniczka Justyna Podlewska, w imieniu Niebieskiej Linii wypowiedziała się kierownik Renata Durda.

Badania własne Rzecznika Praw Dziecka, czerwiec 2011

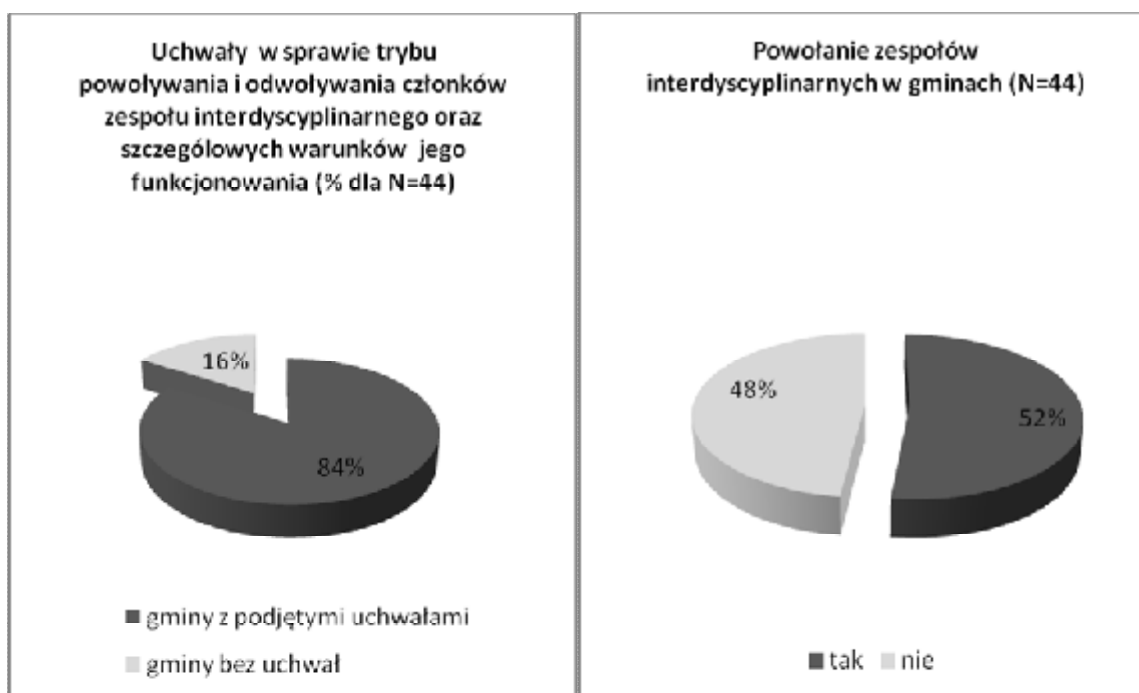
Zwrócono jednocześnie uwagę na pewne trudności dotyczące tegoż środka, np. brak wskazania przez ustawodawcę konkretnej służby odpowiedzialnej za transport dziecka do tzw. bezpiecznego miejsca, na negatywny klimat społeczny wokół środka jakim jest odbieranie dziecka z rodziny oraz nieprecyzyjność zapisu. Powoduje to, że w praktyce unika się jego stosowania.

7. Realizacja standardu współdziałania interdyscyplinarnego w praktyce społecznej

Ustawa powierza gminnemu zespołowi interdyscyplinarnemu realizację działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Ustawowym obowiązkiem gminy jest określenie przez Radę Gminy w drodze uchwały trybu, sposobu powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

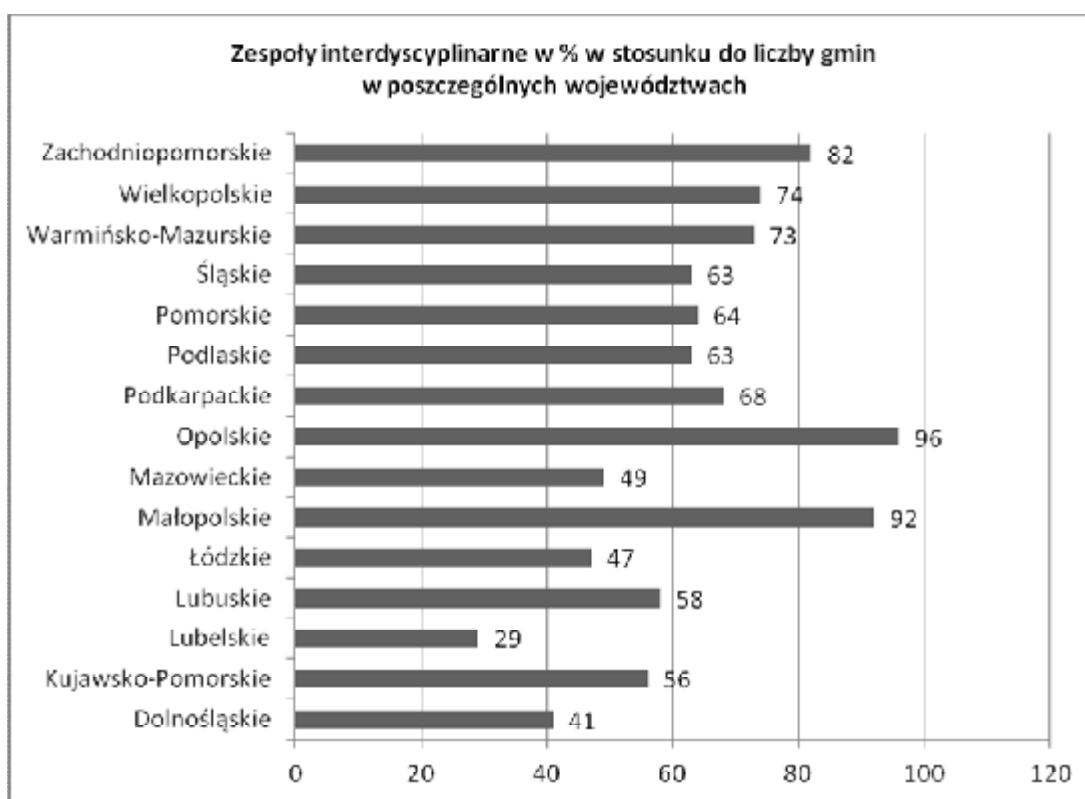
Przeprowadzone badania w losowo wybranych gminach i powiatach wskazują, że proces podejmowania gminnych uchwał w powyżej wskazanym zakresie przebiega raczej dynamicznie. W **84%** badanych gmin – do końca lipca 2011 roku, stosowne uchwały zostały podjęte. Z analizy ich treści wynika, że charakteryzują się one różnym poziomem uszczegółowienia zasad powoływania członków i zasad funkcjonowania zespołu – jedynie w 10 uchwałach takie doprecyzowanie można znaleźć.

Z kolei zadanie ustawowe, jakim jest tworzenie zespołów interdyscyplinarnych w gminach przebiega w wolniejszym tempie niż wydawanie w nich uchwał o ich powstawaniu. Zespoły interdyscyplinarne na mocy Ustawy powołano w **52%** badanych gmin, tj. w 23 gminach. W trzech gminach działały „stare” zespoły interdyscyplinarne.

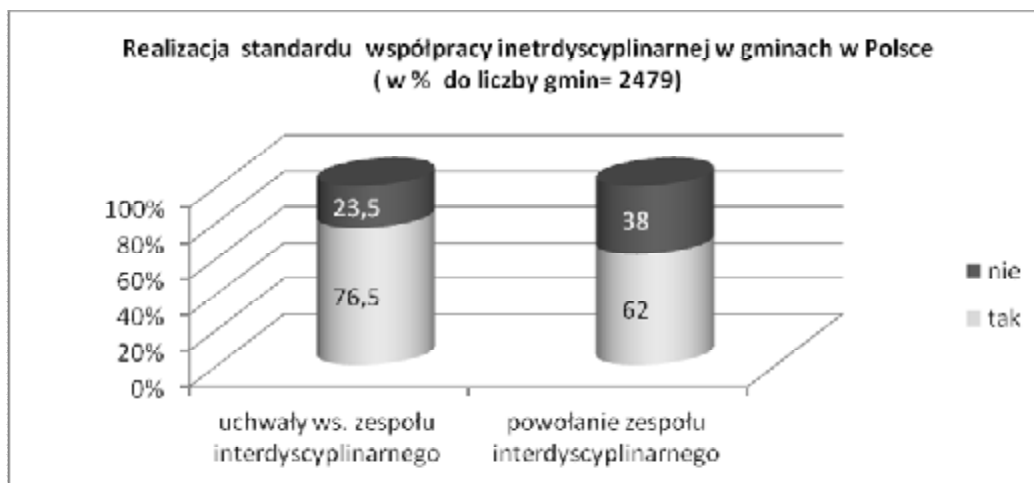
Dane z badań losowych potwierdzają się w perspektywie ogólnopolskich statystyk. Jak wynika z informacji zebranych od poszczególnych województw w **76,5% gmin** (w 1896 gminach) podjęto uchwały w sprawie powoływania i odwoływania członków zespołów interdyscyplinarnych.

Podobnie jak w badaniach terenowych, w danych ogólnopolskich również widać, że proces powoływania zespołów interdyscyplinarnych jest nieco wolniejszy (w trakcie realizacji). Do 15 września 2011 roku powołano je w **62%** gmin. Na 2479 gmin zespoły takie powołano w **1 521** gminach.

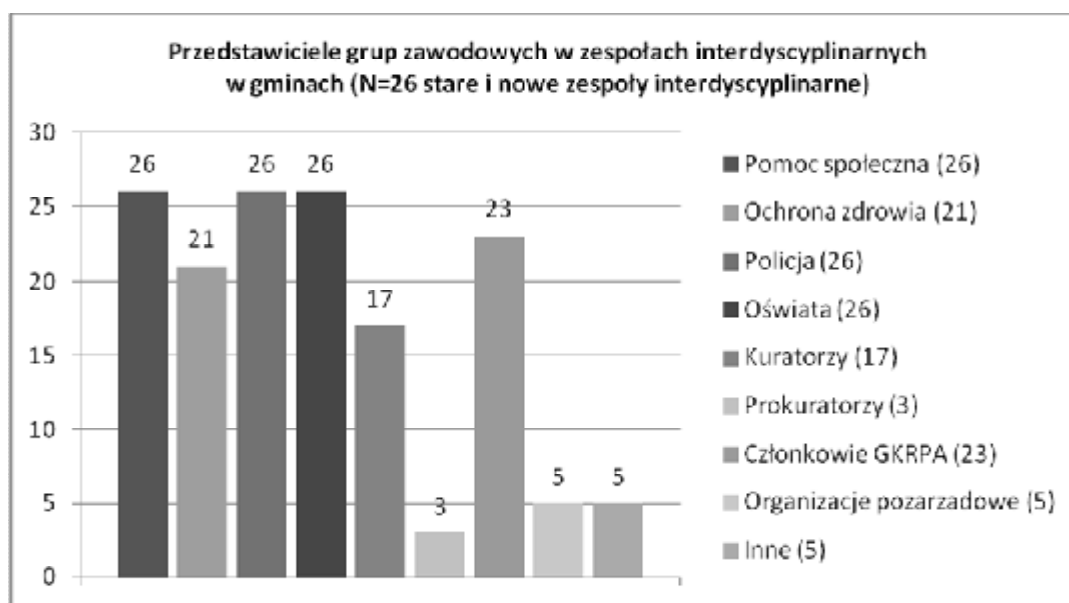

Na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

W perspektywie ogólnopolskiej można więc dokonać porównawczego spojrzenia na zakres realizacji standardu współpracy interdyscyplinarnej w wymiarze legislacyjnym i praktycznym.

Ustawa określa obligatoryjnych i opcjonalnych członków zespołów interdyscyplinarnych. W większości badanych gmin, w skład powołanych zespołów weszli przedstawiciele grup zawodowych wskazywanych przez Ustawę, ale nie w sposób pełny. Z zebranych danych wynika, że kuratorzy nie zostali włączeni w skład wszystkich gminnych zespołów³⁹.

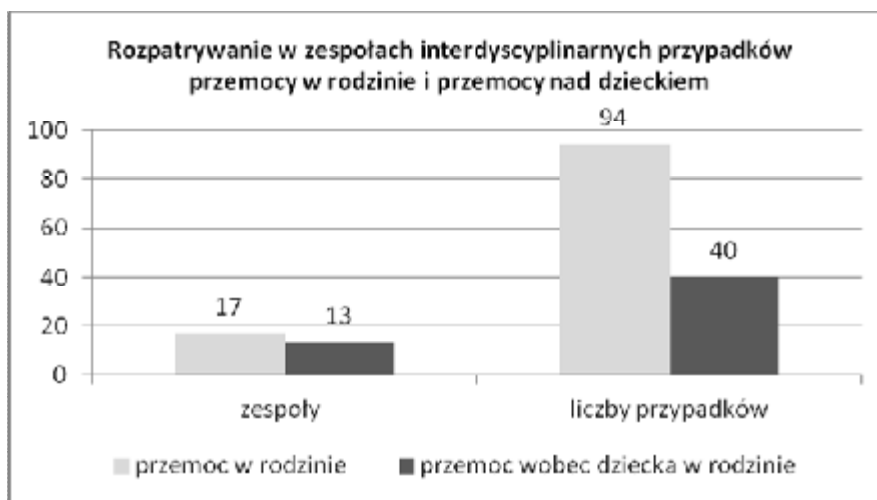

Przewodniczącymi zespołów zostali natomiast przedstawiciele służb pomocy społecznej. Wydaje się, że stanowi to funkcjonalne rozwiązanie.

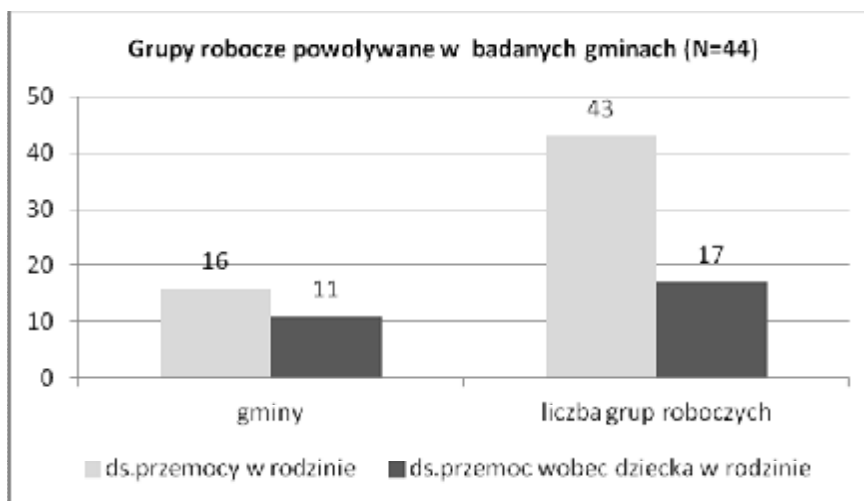
Jakkolwiek rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskie Karty” zostało wydane 13 września 2011 roku, w niektórych badanych gminach, które powołały już zespoły

³⁹ Poza obligatoryjnym składem, do zespołów interdyscyplinarnych w niektórych gminach powołano: przedstawicieli samorządu, księży oraz członków organizacji kościelnej, przedstawicieli OHP, sędziów, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznej, poradni leczenia uzależnień, pracowników domu pomocy społecznej, gminnego centrum kultury, punktu konsultacyjnego dla ofiar przemocy, przedstawicieli organizacji pozarządowych.

interdyscyplinarne, rozpatrywano wcześniej przypadki przemocy w rodzinie (w 17 z 23 gmin z powołanymi zespołami interdyscyplinarnymi) W 13 na 23 powołane zespoły interdyscyplinarne rozpatrywano już 40 przypadków przemocy nad dzieckiem w rodzinie.

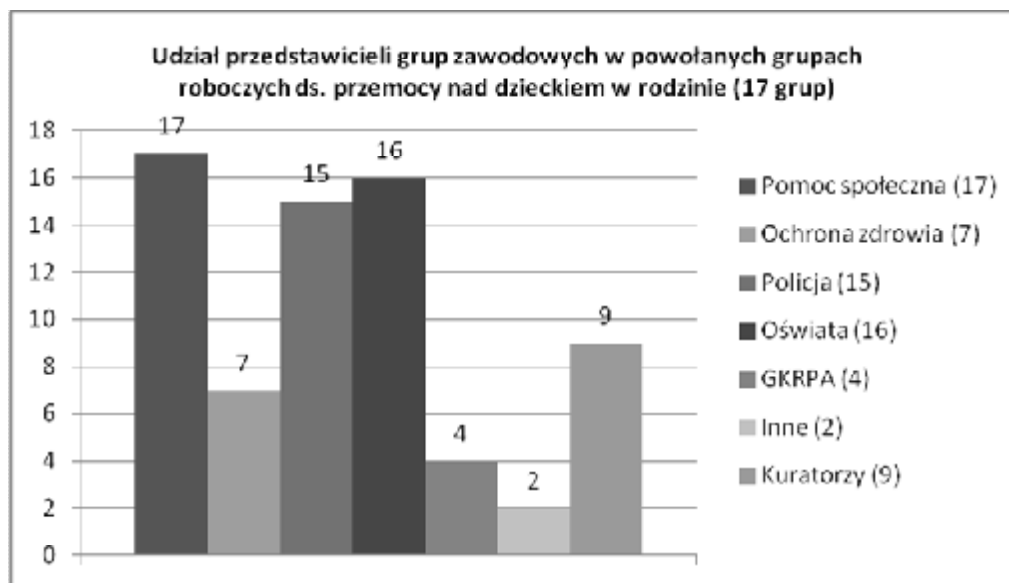
Większość powołanych w badanych gminach zespołów interdyscyplinarnych – 16 na 23 – utworzyła już grupy robocze do działań wobec przypadków rodzin z problemem przemocy. Łącznie utworzono 43 grupy robocze ds. przypadków rodzin, a w 11 gminach na 23 z powołanymi zespołami interdyscyplinarnymi stworzono już 17 grup do przypadków przemocy nad dzieckiem⁴⁰.

Uzyskane dane wskazują, że skład powołanych grup roboczych nie zawsze jest kompletny. Wśród członków nie występują przedstawiciele wszystkich wymienianych w ustawie grup

⁴⁰ Według danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej zawartych w informacji o skutkach obowiązywania ustawy nowelizującej w całej Polsce powołano do września 2011 1508 grup roboczych ds. przypadków przemocy w rodzinie. Ministerstwo nie specyfikuje danych dotyczących grup roboczych dotyczących przemocy wobec dziecka w rodzinie.

roboczych: w 10 brak jest przedstawicieli ochrony zdrowia, w 13 brak przedstawicieli gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

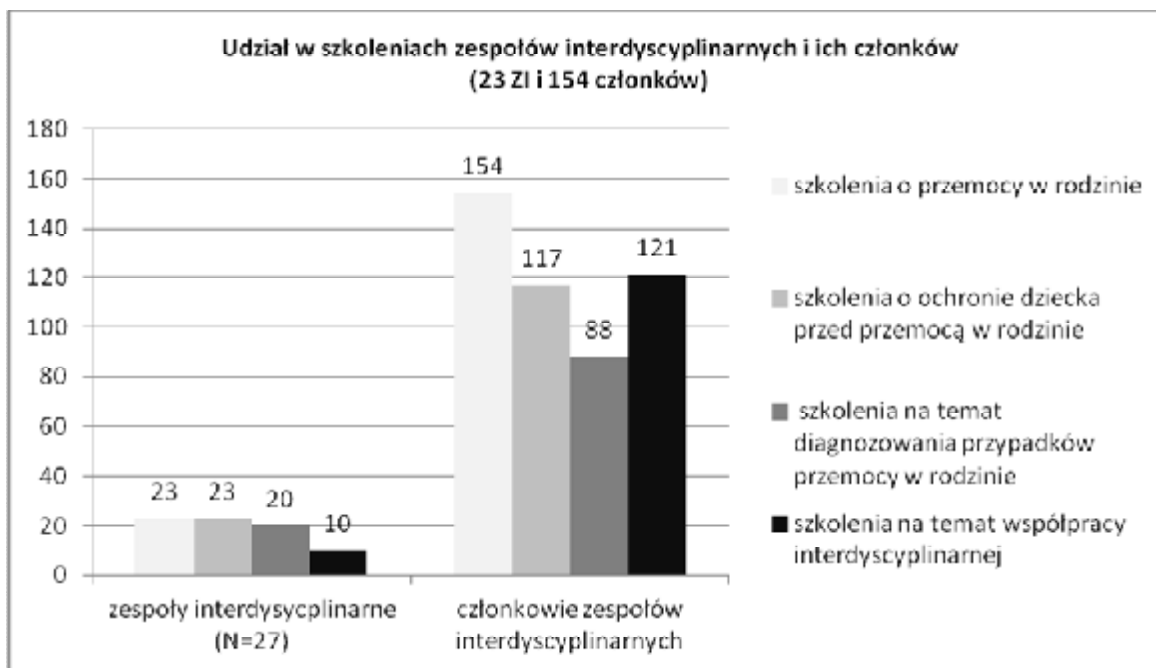

Ustawa wskazuje jako zadanie zespołu interdyscyplinarnego integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, a w szczególności:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

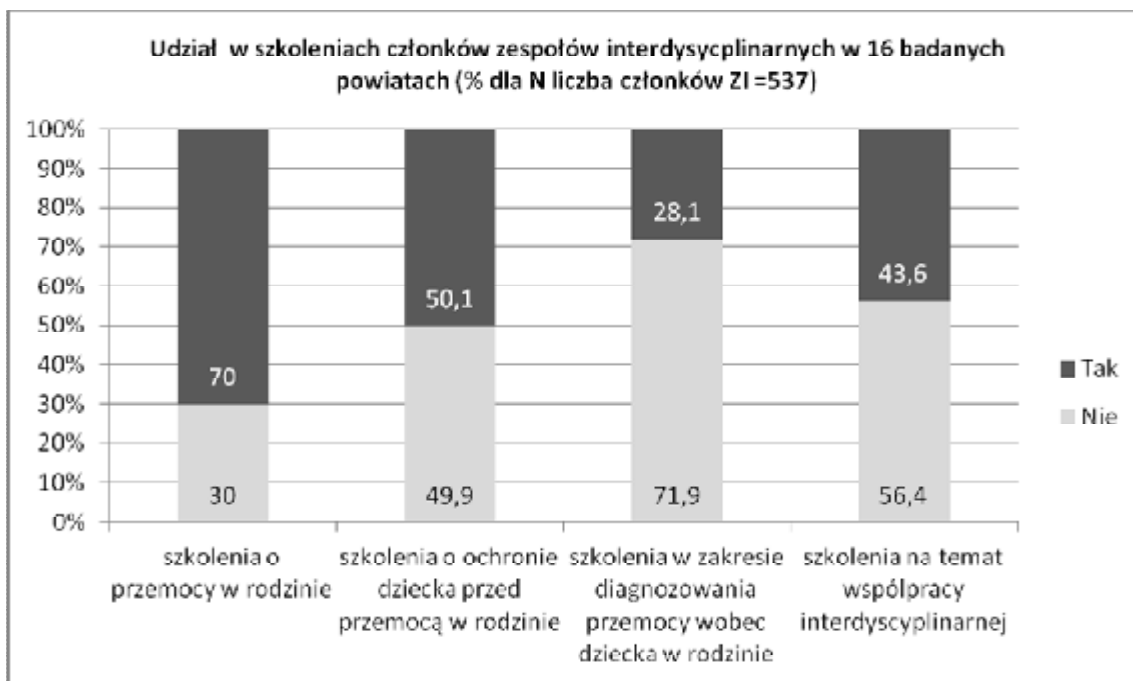
W badanych gminach członkowie wszystkich powołanych zespołów brali udział w szkoleniach na temat przemocy w rodzinie – łącznie 154 osoby. 117 członków zespołów interdyscyplinarnych brało udział w szkoleniach, na których poruszano tematykę ochrony dziecka przed przemocą, a jeszcze mniej – bo 88 członków zespołów interdyscyplinarnych uczestniczyło w szkoleniach, na których podejmowano kwestie diagnozy problemu przemocy nad dzieckiem. Przypomnieć w tym miejscu należy, że diagnozowanie problemu przemocy jest jednym z ustawowych zadań zespołu interdyscyplinarnego.

Dane wskazują także, że nie wszyscy członkowie zespołów interdyscyplinarnych brali udział w szkoleniach z zakresu współpracy interdyscyplinarnej. Ponadto nie we wszystkich powołanych w badanych gminach grupach roboczych ds. przypadków przemocy wobec dziecka w rodzinie, ich członkowie odbyli szkolenia na temat przeciwdziałania przemocy wobec dziecka.

Na podstawie przeprowadzonej analizy kompetencji członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w badanych gminach (w oparciu o udział w szkoleniach), widać wyraźnie potrzebę objęcia tych osób szkoleniami z zakresu ochrony dzieci przed krzywdzeniem, w tym zwłaszcza szkoleniami dotyczącymi trudnych aspektów diagnozowania przypadków oraz w zakresie właściwej współpracy interdyscyplinarnej wszystkich członków zespołów interdyscyplinarnych.

Informacje na temat charakteru oraz podnoszenia kompetencji osób bezpośrednio podejmujących interwencje w rodzinie z problemem przemocy, czyli członków zespołów interdyscyplinarnych – uzyskano w badaniach własnych (16 losowo dobranych powiatów).

Także w tym wypadku istnieje potrzeba intensywniejszych działań w zakresie podnoszenia kompetencji osób wchodzących w skład zespołów interdyscyplinarnych.

Jakość działania gminnych zespołów interdyscyplinarnych, zwłaszcza w zakresie diagnozowania przemocy wobec dziecka w rodzinie oparta jest, poza szkoleniami, na posługiwaniu się racjonalną procedurą w zakresie rozpoznawania przypadków. W tym zakresie jedynie w 7 zespołach interdyscyplinarnych (ok. 1/4 powołanych zespołów interdyscyplinarnych w badanych gminach), wskazano na istnienie procedur diagnostycznych, choć tak naprawdę żadna z nich nie ma charakteru metodycznego; były one określane na przykład jako: „obserwacje i kontakt ze szkołą”, „współpraca między instytucjami”, „obserwacja i rozmowa z psychologiem”, „procedura Niebieskie Karty”. Obszar stosowania procedur diagnostycznych przez zespoły interdyscyplinarne, pilnie wymaga wprowadzenia racjonalnego rozwiązania.

* * *

Proces wprowadzania standardu współpracy interdyscyplinarnej w praktykę społeczną w rok po wejściu w życie Ustawy, nie został w pełni zrealizowany. Powoływanie zespołów interdyscyplinarnych w gminach nie przebiega dynamicznie, choć pochodzące z praktyki sygnały wskazują, że przynajmniej w części powodowane jest to troską o dobór kompetentnych osób na członków zespołów.

Przeprowadzone badania dotyczące kompetencji członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, wskazują na pilną potrzebę objęcia szkoleniami z zakresu ochrony dzieci przed

krzywdzeniem, w tym zwłaszcza dotyczącymi trudnych aspektów diagnozowania przypadków oraz szkoleniami w zakresie właściwej współpracy interdyscyplinarnej. Z pewnością obraz kompetencji członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych byłby bardziej pożądanym, gdyby jednym z kryteriów ich powoływania było odbycie szkolenia w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (nota bene takich dodatkowych kryteriów nie zamieszczono w żadnej z analizowanych gminnych uchwał w sprawie powoływania członków zespołów interdyscyplinarnych). Korzystnym rozwiązaniem byłoby obowiązkowe szkolenie osób powołanych do zespołów interdyscyplinarnych przed rozpoczęciem prac zespołu oraz następnie w systematyczny sposób podnoszenie ich kompetencji w postaci szkoleń superwizyjnych. Można też sugerować pilne podjęcie rozwiązań w kwestii procedur diagnostycznych, jakie mogłyby być stosowane przez zespoły interdyscyplinarne. Obszar ten wymaga, jak się wydaje, stworzenia na poziomie centralnym, z udziałem ekspertów – standardów diagnostycznych w zakresie rozpoznawania przypadków przemocy nad dzieckiem w rodzinie.

8. Społeczny wydzźwięk nowelizacji Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Jednym z kluczowych założeń Ustawy w zakresie ochrony przed przemocą w rodzinie było uzyskanie zmiany społecznej świadomości na temat problemu przemocy w rodzinie, w tym przemocy nad dzieckiem. W badaniach własnych Rzecznika Praw Dziecka starano się uchwycić ewentualne zmiany w zakresie społecznych postaw wobec problemu przemocy nad dzieckiem w rodzinie oraz działań wobec tego zjawiska, na tle wejścia w życie Ustawy. W tym celu na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka przeprowadzono badanie przez TNS OBOP. Badanie wykonano na reprezentatywnej próbie 1005 dorosłych mieszkańców Polski w wieku od 15. do 75. roku życia, w dniach 4-12 sierpnia 2011 roku.

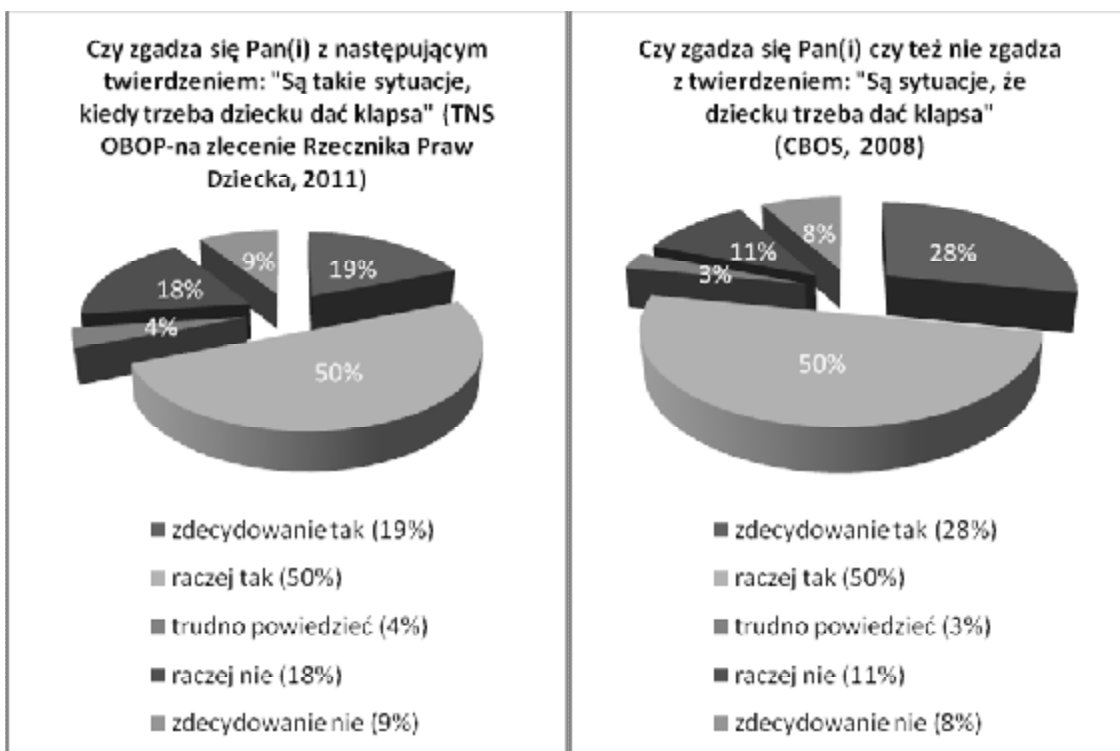
Przedmiotem badań były:

- społeczna akceptacja bicia dzieci,
- stosunek do prohibicji kar fizycznych (wprowadzenia zakazu stosowania kar cielesnych przez rodziców),
- postawy wobec ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem.

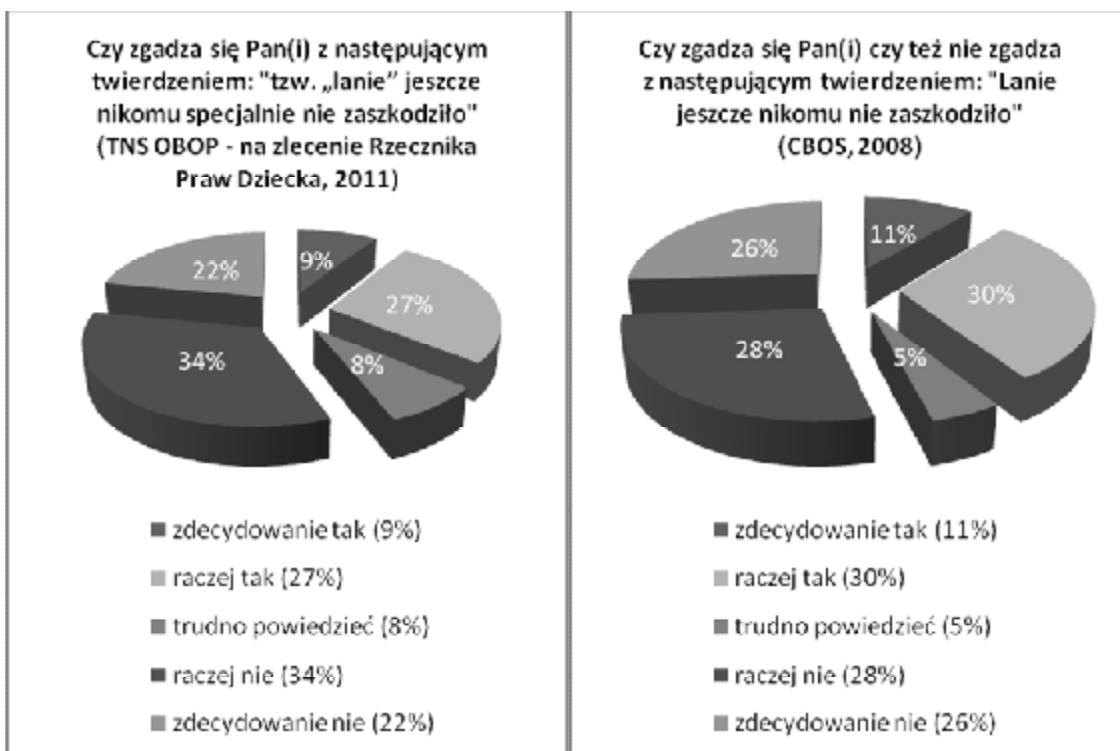
Badania dotyczące społecznej akceptacji bicia dzieci

W świetle przeprowadzonego przez Rzecznika Praw Dziecka badania opinii publicznej, można ostrożnie wnioskować o obniżeniu się poziomu społecznej akceptacji dla bicia dzieci przez rodziców. Wyniki wskazują, że społeczeństwo aprobuje dzisiaj stosowanie tzw. „klapsów” wobec dzieci na nieco niższym poziomie – 69% (suma odpowiedzi „tak i „raczej tak”), niż miało to miejsce przed rokiem, w którym nastąpiła nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, kiedy to aprobata ta osiągała poziom 78%⁴¹. W pewnym stopniu może to świadczyć o funkcjonalności Ustawy. Różnica nie jest co prawda bardzo duża – wyniosła 9 punktów procentowych – ale jest widoczna. Ten optymistyczny wniosek jest wzmocniony faktem, że jednocześnie ze zmniejszeniem aprobaty dla stosowania „klapsów” w stosunku do dzieci, wzrosła liczba osób wyraźnie wyrażających w tym względzie dezaprobatę z 19 % w roku 2008 do 27 % w roku 2011, czyli nastąpił wzrost o 8 punktów procentowych liczby osób nieakceptujących tego typu zachowań wobec dzieci.

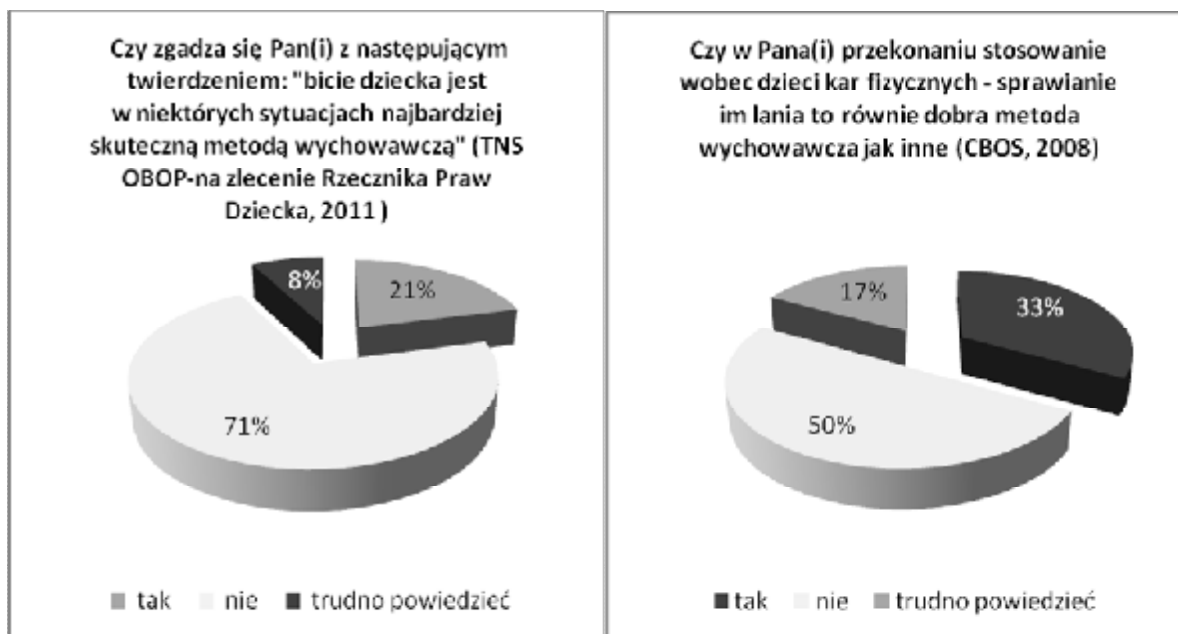
⁴¹ Badania CBOS z czerwca 2008 roku „ Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci”.

W świetle tych danych należy też optymistycznie interpretować kolejne wyniki, które pokazują, że nieco zmniejszyła się społeczna aprobatą dla bicia dzieci w postaci tzw. „lania” z 41% w 2008 roku do 36% w bieżącym badaniu z 2011 roku.

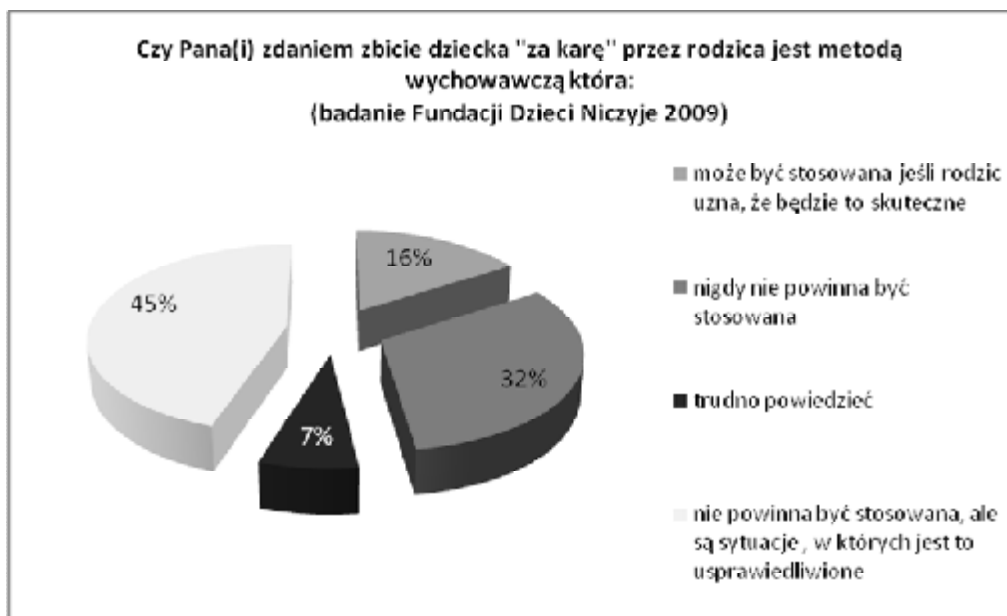

Tendencję spadku aprobaty dla bicia dzieci pokazują też kolejne wyniki przeprowadzonego badania opinii publicznej, dotyczące świadomości na temat niewłaściwości stosowania kar fizycznych w wychowaniu. Porównując je do podobnych wcześniejszych badań, zauważyć można dość znaczny spadek liczby osób aprobujących bicie jako metodę wychowawczą z **33%** w roku 2008 **do 21%** w roku 2011. Jednocześnie wystąpił duży – **ponad 20%** wzrost społecznej dezaprobaty dla kar fizycznych w wychowaniu, bowiem z **50%** w roku 2008 **do 71%** w roku 2011 wzrosła liczba osób wyraźnie negujących bicie dziecka jako metodę wychowawczą.

Dodatkowo, porównawczo można odnieść aktualne wyniki dotyczące akceptacji bicia dzieci jako metody wychowawczej z roku 2011 do innych badań przeprowadzonych w 2009 roku przez Fundację Dzieci Niczyje pt. „Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków”⁴². Także i w tym wypadku, choć zastosowane w obu badaniach pytania nieco się różniły, przy pewnym uproszeniu w zestawieniu wyników obu badań, dostrzec można **zdecydowany wzrost dezaprobaty** dla kar fizycznych jako metody wychowawczej. Wzrost wartości wyniósł bowiem **39** punktów procentowych. Z **32%** badanych uznających, że bicie dziecka jako metoda wychowawcza „nigdy nie powinno być stosowane” w roku 2009 na **71%** badanych w 2011 roku, którzy nie zgodzili się z twierdzeniem, że „bicie dziecka jest w niektórych sytuacjach najbardziej skuteczną metodą wychowawczą”.

⁴² Badanie zostało zrealizowane przez Millward Brown SMG/KRC, na reprezentatywnej próbie 1002 dorosłych Polaków.

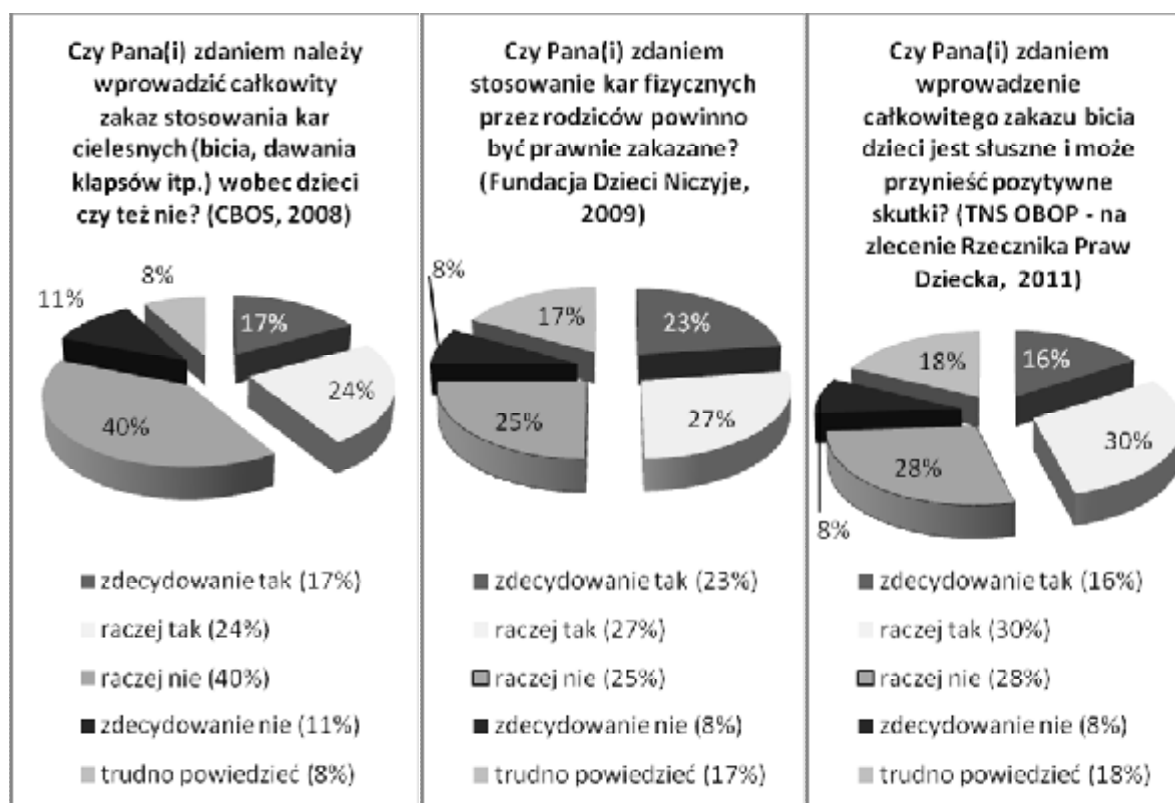
Porównanie wyników badań z roku 2008/2009 oraz z roku 2011 należy interpretować jako istotny wzrost świadomości społecznej na temat niewłaściwości stosowania kar fizycznych w wychowaniu. Przyczynę tego należy upatrywać w uchwaleniu i wejściu w życie Ustawy. Wpływ na wzrost świadomości społecznej miała również tocząca się w tym czasie dość intensywna edukacja społeczna, realizowana poprzez kilka kampanii społecznych przeciwko biciu dzieci, jakie prowadzone były (i są) przez różne podmioty, w tym Rzecznika Praw Dziecka oraz kilka organizacji pozarządowych. W tym miejscu podkreślenia wymaga, że wcześniejsze analizy z lat 1994 i 2008 nie ujawniły takiego efektu.

Spółeczny stosunek do prohibicji kar fizycznych

Przed uchwaleniem Ustawy trwała w Polsce dość burzliwa publiczna dyskusja dotycząca (projektowanego wówczas) przepisu wprowadzającego całkowity zakaz stosowania kar fizycznych wobec dzieci, tj. wprowadzenia do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zakazu stosowania kar cielesnych przez osoby wykonujące władzę rodzicielską i sprawujące opiekę lub pieczę nad małoletnim dzieckiem.

Badania na temat stosunku do wprowadzenia prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci, które prowadzone były przed uchwaleniem Ustawy wskazywały początkowo tj. w 2008 roku, dużą polaryzację opinii społecznej z przewagą przeciwników wprowadzenia zakazu (51% odpowiedzi „nie” i „raczej nie” w stosunku do 41% odpowiadających za wprowadzeniem zakazu). Następnie w 2009 roku, wystąpiła względna „równowaga” zwolenników i przeciwników wprowadzenia zakazu, poprzez nieznaczny wzrost zwolenników wprowadzenia zakazu do 50%). Aktualne natomiast badania przeprowadzone na zlecenie

Rzecznika Praw Dziecka z 2011 roku pokazują, że stosunek do wprowadzenia oficjalnego przepisu – zakazu kar cielesnych wobec dzieci **nie zmienił się na rzecz jego większej aprobaty**. Obecnie **46%** badanych ocenia, że przepis ten jest słuszny i może przynieść pozytywne skutki. Jak pokazują doświadczenia innych państw, wzrost aprobaty dla oficjalnego zakazu jest zazwyczaj procesem powolnym. W innych państwach, takich jak Szwecja, Austria czy Niemcy pojawienie się pozytywnych skutków w postawach społecznych wskutek wprowadzenia prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci, w tym zwiększenie się samej aprobaty dla istnienia takiego przepisu, obserwowano dopiero po wielu latach.

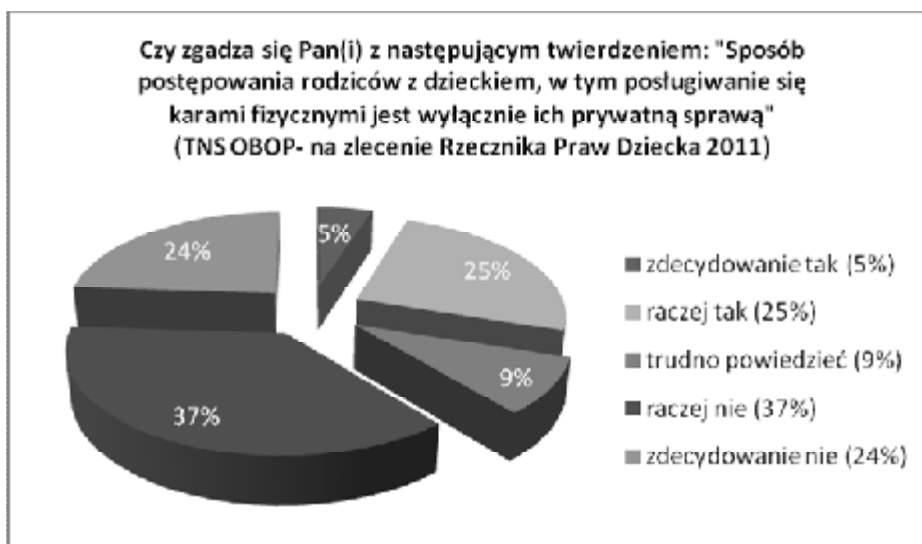

Pozytywnie natomiast ocenić należy wiedzę społeczną co do istnienia takiego przepisu prawnego. Badania bieżące pokazały, że zdecydowana większość społeczeństwa jest świadoma istnienia przepisu zakazującego stosowania kar cielesnych wobec dzieci w polskim prawie – aż **74%** spozstrzega bicie dzieci, jako zachowanie niezgodne z prawem (suma „tak” i „raczej tak”).

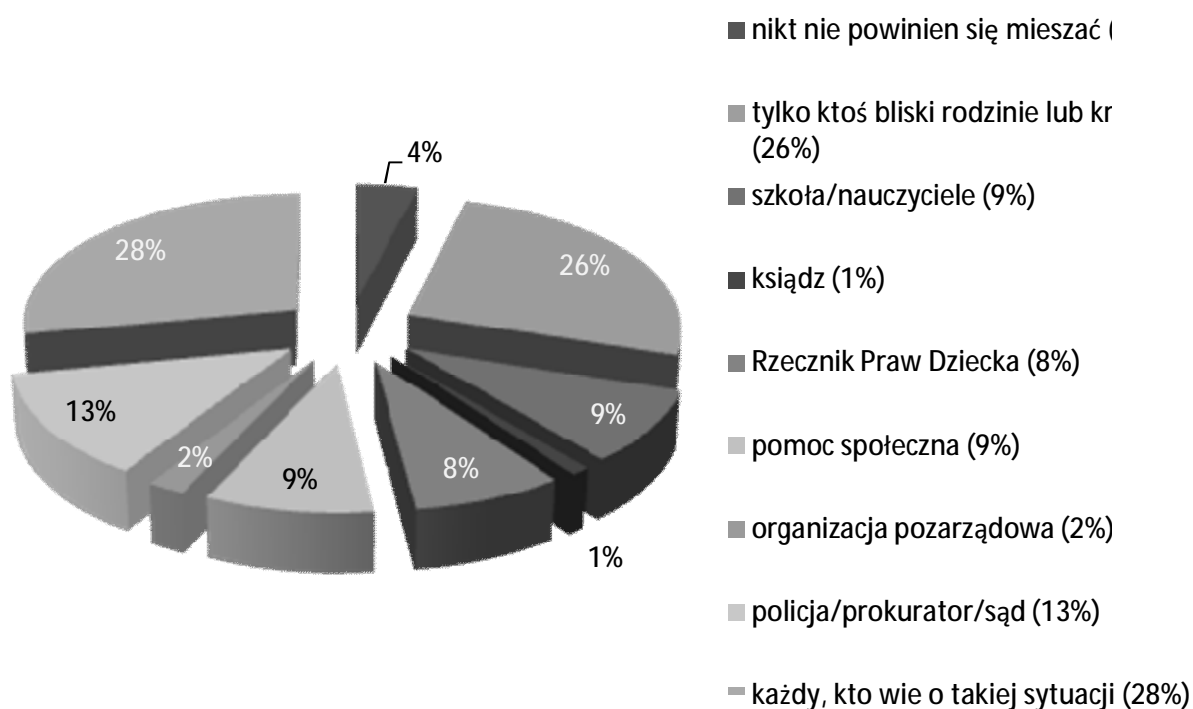
Spółeczne postawy wobec ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem

Przeprowadzone badania pokazują też, że obecnie w społeczeństwie polskim sposób postępowania rodziców z dziećmi przestaje być traktowany jako wyłącznie ich prywatna sprawa. Aktualnie jedynie **1/3 badanych** (30%) prezentuje niekorzystne postawy w tym względzie, natomiast aż **61%** badanych (suma „raczej nie” i „zdecydowanie nie”) wykazuje postawę aprobaty wobec społecznej kontroli nad sposobem traktowania dzieci przez rodziców.

W bieżącym badaniu opinii publicznej, uzyskane wyniki sugerują, że nieco większa wydaje się być społeczna aprobatą dla ingerencji zewnętrznego podmiotu w rodzinę z problemem złego traktowania dziecka. **96%** badanych wskazało któryś z przedstawionych podmiotów jako ten, który powinien ingerować w rodzinę w sytuacjach złego traktowania w niej dziecka, a jedynie **4%** wybrało odpowiedź, że „nikt nie powinien się mieszać”.

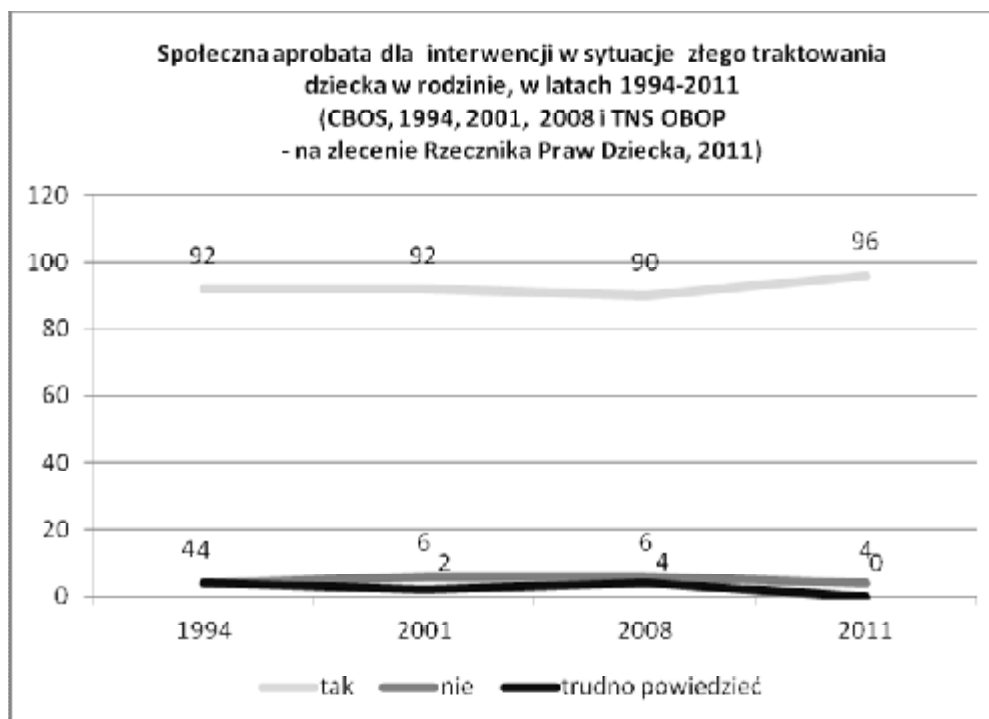
Kto Pana(i) zdaniem przede wszystkim powinien podejmować działania wobec rodziny, jeśli dziecko jest w niej źle traktowane? (TNS OBOP - na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka, 2011)

Należy jednak zauważyć, że prawie jedna trzecia – **26%** badanych odpowiedziało, że tą osobą/instytucją ingerującą może być „tylko ktoś bliski rodzinie lub krewny”. Oznacza to, że postawa ochrony prywatności rodziny w sprawach postępowania rodziców z dzieckiem jest nadal stosunkowo często występująca. Wniosek ten wydaje się tym bardziej słuszny jeśli wziąć pod uwagę dane, które pokazały, że podmioty takie, jak pomoc społeczna, szkoła, organizacje pozarządowe, czy Rzecznik Praw Dziecka posiadają społeczny mandat do interwencji w rodzinę jedynie na poziomie **8-9%**. Nieco wyższe bo **13%** poparcie, ma interwencja Policji. Ogólnie więc oceniając, w kontekście porównań z wcześniejszymi badaniami poziom aprobaty społecznej dla ingerowania w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem nie zmienił się na przestrzeni ostatnich lat.

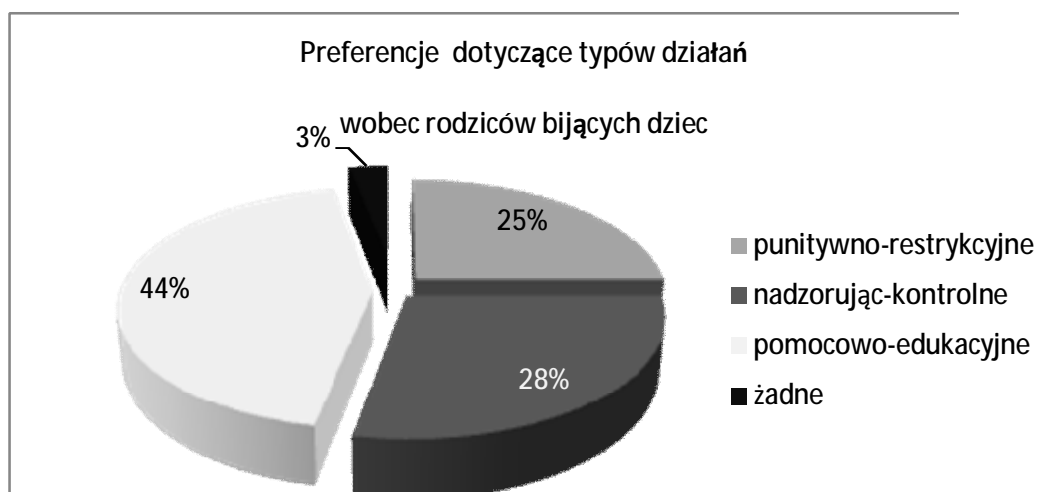
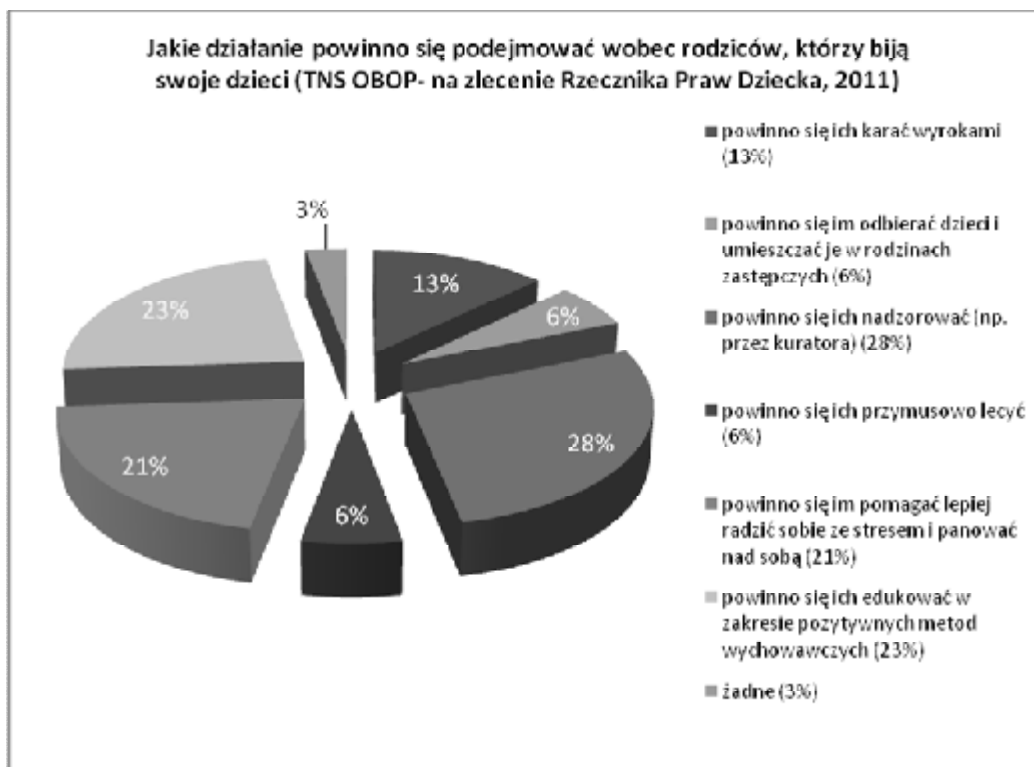
Analizując zagadnienie, czy poziom akceptacji podejmowania społecznej interwencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem zmienił się po wprowadzeniu w życie Ustawy, można sięgnąć do badań zrealizowanych przed nowelizacją, które podejmowały powyższą kwestię. Przykładem są badania realizowane przez CBOS w odstępach czasowych: 1994, 2001 i 2008, w których zastosowano pytania: „Czy Pana(i) zdaniem osoby obce, spoza rodziny powinny czy też nie interweniować, gdy widzą, że dziecko jest źle traktowane przez rodziców

(opiekunów)?”⁴³. Jeśli porównać dane z tych lat z aktualnymi badaniami z 2011 roku, okazuje się, że poziom tej aprobaty jest podobny, pomimo znaczącego odstępu czasu (7 lat) oraz faktu nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw.

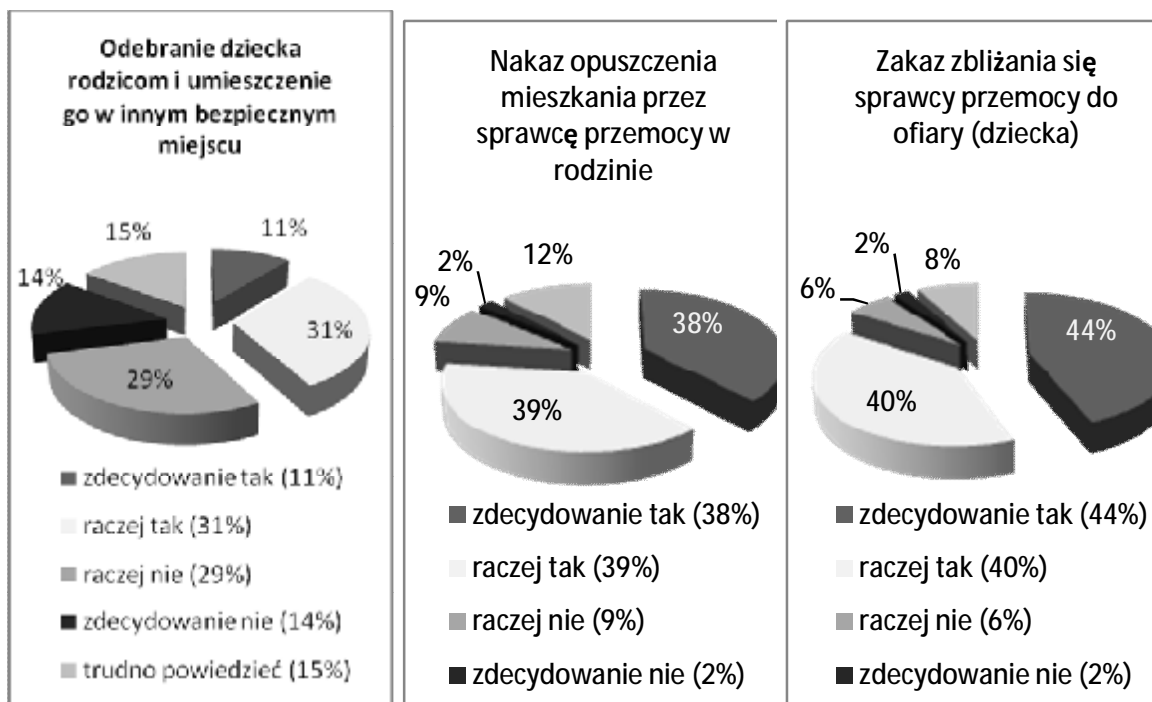

Z powyższymi wynikami wydają się współbrzmieć dane dotyczące społecznych preferencji na temat działań, jakie powinny być podejmowane wobec rodziny z problemem przemocy nad dzieckiem. Analiza tych preferencji w świetle przeprowadzonych ostatnio badań wykazuje, że najwięcej zwolenników mają działania pomocowe i edukacyjne wobec rodziców i rodziny – **44%**, w postaci edukowania rodziców na temat pozytywnych sposobów postępowania z dzieckiem, a także pomocy rodzicom w zakresie radzenia sobie ze stresem i emocjami. Mniej aprobowane są działania nadzorująco-kontrolujące – **28%** badanych, w postaci nadzorowania rodzin przez kuratorów. Najmniejszą natomiast aprobatę społeczną uzyskały działania punitywno-restrykcyjne – **25%** badanych, w postaci karania wyrokami, odbierania dzieci rodzicom oraz przymusowej terapii rodziców.

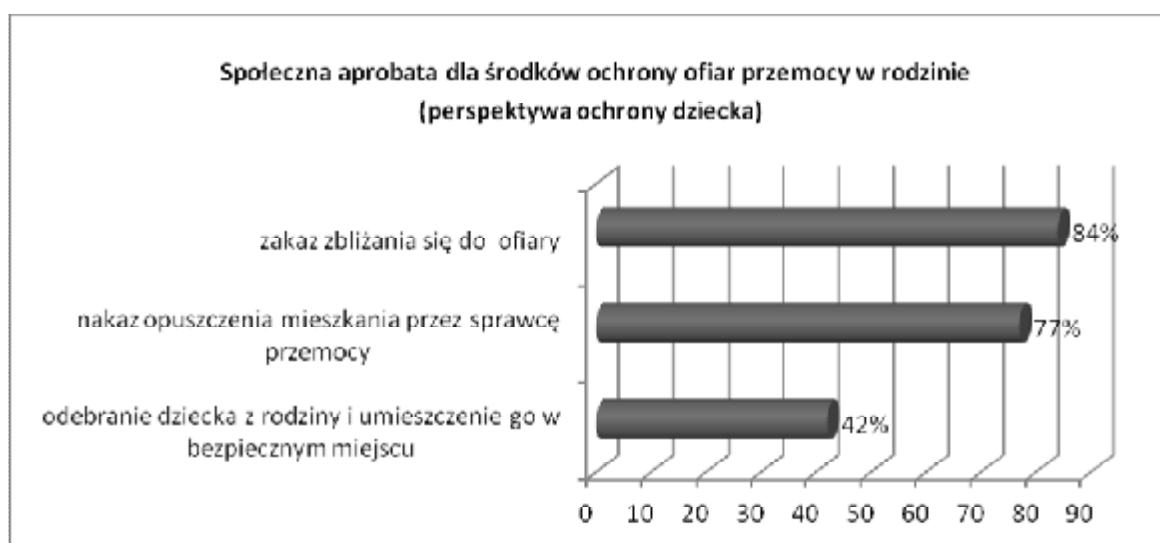
⁴³ Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, CBOS 2008.

W badaniach analizowano także społeczną ocenę funkcjonalności wprowadzonych przez Ustawę środków ochrony ofiar przemocy w rodzinie z perspektywy sytuacji dziecka, tj.: odebranie dziecka rodzicom i umieszczenie go w bezpiecznym miejscu, nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy oraz zakaz zbliżania się sprawcy przemocy do określonych osób.

W przypadku środka, jakim jest odebranie dziecka z rodziny, społeczna ocena jego funkcjonalności była właściwie spolaryzowana. Podobny procent badanych ocenił to rozwiązanie w kategoriach pozytywnych (42%) jak i negatywnych (43%). Podczas gdy pozostałe dwa wprowadzone przez Ustawę rozwiązania – zakaz zbliżania się sprawcy przemocy w rodzinie do określonych osób oraz nakaz opuszczenia mieszkania oceniła pozytywnie dominująca większość badanych – około 80%. Oznacza to, że zdecydowaną społeczną aprobatą cieszą się te środki interwencyjne, które nie wiążą się z ryzykiem ponownego krzywdzenia dziecka poprzez odseparowanie go od sprawcy przemocy.

Wnioski końcowe i rekomendacje

Podsumowując Informację Rzecznika Praw Dziecka o skutkach obowiązywania Ustawy po roku od czasu wejście jej w życie, tj. od 1 sierpnia 2010 roku oraz analizując różne aspekty jej funkcjonowania ze skoncentrowaniem się na osobie dziecka, przedstawić można kilka końcowych konkluzji, poza zaprezentowanymi już wcześniej w treści sprawozdania.

1. Okres jednego roku jest zbyt krótkim czasem, aby w zasadniczych parametrach występowania zjawiska przemocy nad dzieckiem w rodzinie mogły wystąpić na tyle widoczne zmiany, by na tej podstawie wnioskować o funkcjonalności samej Ustawy. Ponadto, jak to wykazano, proces wydawania aktów wykonawczych miał dość powolny charakter, co przekłada się na opóźnienia w działaniach na poziomie regionalnym oraz w bezpośrednich działaniach lokalnych. Spowodowało to również, że w czasie objętym monitoringiem trudno zaobserwować zmiany w różnych danych bezpośrednich i pośrednich na temat występowania zjawiska i na temat działań wobec niego podjętych oraz wnioskować na ich podstawie o skutkach nowelizacji dla zakresu występowania problemu przemocy wobec dziecka w rodzinie. Sugerowanym jako pożyteczne – a wręcz konieczne – rozwiązanie, jest prowadzenie stałego monitoringu skutków Ustawy i aktów wykonawczych przy wykorzystaniu jednolitej lub podobnej metodologii w kolejnych odstępach czasu monitorowania. W jego ramach dużą uwagę powinno się położyć na analizę rozwoju działalności zespołów interdyscyplinarnych – zwłaszcza w perspektywie problemu przemocy wobec dziecka w rodzinie. Zauważyć należy, że zespoły te (oraz grupy robocze) jako podstawowe w świetle Ustawy formy działań lokalnych i indywidualnych, obecnie dopiero się konstytuują oraz rozpoczynają swoją działalność. Analiza problemów ich funkcjonowania będzie z pewnością podstawowym nurtem wnioskowania i usprawniania bezpośrednich działań w celu ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie.
2. Jeśli ma nam przyświecać doskonalenie systemu ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie, to sukcesywna modernizacja prawa oraz poprawa działań w zakresie przeciwdziałania temu zjawisku, opierając się na rzetelnym jego monitorowaniu, wymaga odpowiednio sprawnie funkcjonującego systemu gromadzenia danych i sprawozdawczości. Stworzenie takiego racjonalnego systemu opartego o nowoczesne i kompletne wskaźniki szczegółowe wydaje się być w naszych warunkach pilną potrzebą – co dość dobitnie ukazały przeprowadzone badania własne Rzecznika Praw Dziecka.

3. Dziecko jako ofiara przemocy okazuje się być tak naprawdę drugoplanowym adresatem działań i rozwiązań wynikających z Ustawy. Przekłada się to na słabą specyfikację jego osoby w wielu aktach wykonawczych oraz w wojewódzkich i lokalnych programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Przemoc w rodzinie sama w sobie jest zjawiskiem złożonym, a udział dziecka dodatkowo wyznacza szczególny charakter i warunki występowania tego zjawiska oraz konsekwencje, a także specyficzne sposoby oddziaływania. Wydaje się, że jednym aktem – Ustawą, ustawodawca nie jest w stanie w wystarczający sposób kompleksowo rozwiązać problemów związanych z przemocą wobec dorosłych i dzieci. W przyszłości, wzorem innych państw, powinno dążyć się do stworzenia odrębnego aktu prawnego dotyczącego ochrony dzieci przed krzywdzeniem, w którym skumulowane zostałyby nowoczesne przepisy w tym obszarze. Na razie jednak, w programach regionalnych i lokalnych, konieczne jest zwiększenie zakresu i jakości specyfikacji osoby dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie.
4. Niezwykle istotną kwestią dla jakości systemu ochrony dzieci przed przemocą są kompetencje osób działających na mocy Ustawy. Można powiedzieć, że prawo – Ustawa działa „przez konkretnych ludzi”. Z tego względu i na tle przeprowadzonego monitoringu, należy podkreślić krytyczną rolę szkoleń dla osób realizujących działania ustawy i innych osób podejmujących w środowiskach lokalnych działania na rzecz ograniczania przemocy nad dzieckiem w rodzinie. Jakość i systematyczność takich szkoleń oraz wprowadzenie szkoleń superwizyjnych dla zespołów interdyscyplinarnych wydaje się być kwestią, której nie można odsuwać na drugi plan. Jednocześnie ważne jest, aby szkolenia te merytorycznie i metodycznie odpowiadały aktualnej wiedzy o zjawisku przemocy nad dziećmi i sposobach jego ograniczania.
5. W praktyce przeciwdziałania przemocy wobec dziecka w rodzinie ważne jest aby w niektórych aspektach funkcjonowały szczegółowe procedury postępowania (diagnozy przypadków, rozpoznawania ryzyka, zgłaszania, itp.). Jakkolwiek w monitoringu nie poddano tych kwestii szczegółowej analizie, to jednak na podstawie pewnych zebranych danych, można sugerować potrzebę powstawania stosunkowo szczegółowych standardów, które wyznaczałyby charakter postępowania diagnostycznego i zabezpieczały jego jakość w praktyce.
6. Kontynuowanie kampanii społecznych i programów edukacyjnych mających na celu zwiększanie świadomości społecznej dotyczącej negatywnych skutków stosowania przemocy wobec dziecka oraz realizowanie różnego rodzaju działań podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców i znajomość praw dziecka.

* * *

Monitoring Rzecznika Praw Dziecka dotyczący Ustawy, ukazując skutki jej wejścia w życie w perspektywie dziecka ofiary przemocy, nie tyle pokazał istnienie spektakularnie wyraźnych efektów jej obowiązywania, których nota bene trudno spodziewać się w szczególnej postaci, po roku jej obowiązywania, ale – co ważniejsze i cenniejsze – pozwolił zidentyfikować stosunkowo szybko po wejściu w życie Ustawy, szczególnie istotne potrzeby w zakresie modernizacji kształtu i realizacji różnych działań.

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu
